

AKPINAR

Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi

YIL: 4, SAYI: 21 MAYIS-HAZİRAN 2009 ISSN: 1306-3731

www.akpinardergisi.com

SAHİBİ VE SORUMLUSU

İsmail ÖZMEL

ismailozmel@hotmail.com

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Dr. Nedim BAKIRCI

YAYIN KURULU

İsmail ÖZMEL

Dr. Nedim BAKIRCI

İsmail SARIKAYA

DANIŞMA KURULU (HAKEM HEYETİ)

Prof. Dr. Abdulkadir YUVALI (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN (Selçuk Üniversitesi)

Prof. Dr. Ahmet UĞUR (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Esmâ ŞİMŞEK (Fırat Üniversitesi)

Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Ahmet BURAN (Fırat Üniversitesi)

Prof. Dr. Pervin ÇAPAN (Muğla Üniversitesi)

YAZIŞMA VE GÖRÜŞME ADRESİ

Yeni Çarşı İş Merkezi B Blok Nu. 1/5 NİĞDE

Telefon-Belgegeçer: 0 388 233 35 45

YÖNETİM YERİ

Yeni Çarşı İş Merkezi B Blok Nu. 1/5 NİĞDE

Tel: 0 388 213 12 50 Belgegeçer: 0 388 233 35 45

ABONE ÜCRETİ

Sayı: 3 YTL

Yıllık Abone Bedeli: 20 YTL

Resmî Abone Bedeli: 40 YTL

Yurtdışı Abone Bedeli: 30 Avro

Posta Çeki: 5145515 (İsmail ÖZMEL)

GRAFİK TASARIM

Kadir Yıldız

BASKI

Tekten Matbaa Basın Yayın Ltd.Şti. - İstasyon Caddesi Nu.: 33/C NİĞDE

Tel: 0 388 233 34 01 Belgegeçer: 0 388 212 11 47

Dergiye gönderilen yazı ve şiirler basılsın basılmasın geri verilmez. Dergimize gönderilecek yazıların başlığı 12 punto, alt başlıklar ve muhtevası 11 punto olarak word sayfasında yazılıp diskette yazışma adresimize veya el-mek adresimize gönderilmesi gerekmektedir. Dergimizde yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir. Yayın kurulu gerekli gördüğünde yazılarda değişiklik yapabilir.

Sevgili Akpınar okuyucuları,

Edebiyat huzursuzluğun mahsulü müdür?

TV-2’de “Okudukça” (16.05.2009) programında görüş bildiren şair ve yazarlar, “yazar ve şair huzursuzdur, edebiyat da huzursuzluğun mahsulüdür” anlamında sözler söylediler. Bu konuyu üzerinde durmaya değer buldum.

Şair ve yazar hakikaten huzursuz mudur? Eser vermek için huzursuz olmaya mecbur mu? Edebi bir eser yazmak için ille de huzursuz mu olmak gerekir? Yoksa huzursuzluk koridoru; yazarlık ve şairlik beldesine gideceklerin geçmesi gerekli bir koridor, bir yol, bir yöntem midir?

Şair ve yazarın huzursuz olmak kaderi mi?

Siz bir akşam yakını bir at arabasında, küçük körüklü bavulunuzla; çok uzak ve bilmediğiniz ama hayallerde yeri olan bir şehre gitmek üzere; yapayalnız tren istasyonuna gittiniz mi?

Araba tam dönemece girmek üzereyken, yürüyen arabadan aceleyle yere atladı, bavul arabada ve arabacının şaşkın bakışları arasında, baba ve anne, daha kapının önünden ayrılmadan, tarifsiz duygular içinde kendilerine koşup gelen yolcuyla sarmaş dolaş oldular. Annenin açık kolları, ayrılmanın hüznü ve ezikliği ile kendisine sarılan yavrusunun kalp atışlarının gümbürtüsünü artık tek yürek haline getirdiler, öylece geçen dakikalar, ruh dünyasında bir sanat, bir edebiyat yolculuğuna hazırlık olarak değerlendirilebilir mi?

Yolcunun unutamadığı bir ayrılış sahnesi. Annenin cebinden çıkardığı mendille, gözyaşlarını hissettirmeden, silmeye çalışan gayretleri. Böyle bir ayrılık bir huzursuzluk olarak değerlendirilebilir mi? Buna bir ad olarak, ayrılık acısı, ayrılık sancısı diyemez miyiz?

Huzursuzluk, bir olgunun sonucu ortaya çıkan bir ruh halidir. Yani huzurun barınmasını imkânsız kılan sebepler, şartlar var ki, meydana gelen ortama huzursuzluk ortamı diyoruz. Acıların, anlayışsızlıkların, hayat zorluklarının meydana getirdiği huzursuzluk ile bizzat yaşanan olayın insana verdiği acıyı birbirinden ayırmak gerekir diye düşünüyorum. Ortam huzurludur ve siz o huzurlu ortamdaki öğrenim için ayrılıyorsunuz. Hasretlik duyguları ve ayrılma acısı, belki insanı kaleme ve kâğıda götüren sebeplerden birisi olabilir

Sanatın temelinde ne var diye eşime sordum, o da “kültür ve kabiliyettir” dedi. Bu kısa cevap meseleyi yeterince açıkladı sanıyorum. Temelinde kültür ve kabiliyet olmayan hallerde huzursuzluk veya acılar insanı edebiyata zorlarsa da, bu yolda başarılı eserler vermek ve kalıcı olmak zor diye düşünüyorum.

21. sayı güzel yazılar ve şiirlerle huzurunuzdadır. Sağlık ve afiyetle nice sayılardan buluşmak dileği ile...

İsmail ÖZMEL

Şiir Tahlili

İSMAİL ÖZMEL'İN “AH BU TÜRKÜLER” ŞİİRİNİ TAHLİL

Prof. Dr. Nurullah ÇETİN

(ncetin64@hotmail.com)

Bu kaval, bu sipsi
Bu çağlayan ses
Bu coşturan türkü
Bu güzeller güzeli rüzgâr.

Es bağırma, salla mendili
Gel dalga dalga
Sallansın ellerde mendil
Kırılısın beller, açılısın kollar.

Her mısrada ıpıl ıpıl bakışlar
Her nağmede coşsun alkışlar.
Zeybek gibi gerilsin yaylar
Yürekler gibi gümbürdesin
Davullar ovalarda, yaylalarda
Nasıl pervasız eserse yel
Öyle uğuldasın doruklarda.

Yüceltir sevgileri, hicranları
Uçurur bir uçtan bir uca
Bizim türküler
Gurbet türküleri
Vuslat türküleri.

Bu iklime can veren havalar
Bir ruh olur siner gönüllere.
Kaç asır, kaç nesil
Bir bengisu, bir iksir gibi
Bir dost elinden bir dost gönlüne
Ulaşır anlatır hikâyemizi.
Sevda türküleri
Vuslat türküleri
Canım türküler.

İsmail ÖZMEL 2001

(İsmail Özmel, *Bütün Şiirler*, Salkımsöğüt Yayınları, Ankara 2006)

NOT: 20. sayıda yayımlanan şiir tahlili yazısında şiir kısmı sehven dergiye girmemiştir. Yazarımızdan ve okuyucularımızdan özür diliyor, yazının başında yer alan tahlil konusu şiiri yayımlıyoruz.

YAHYA KEMAL SADECE BİR İSTANBUL ŞAİRİ MİDİR?**İsmail ÖZMEL**

Bazıları Yahya Kemal'i tenkit ederken, sadece İstanbul için yazmıştır, cümlesini özellikle tekrarlarlar. Yani İstanbul için şiir yazmak günahı kebaire (büyük günah) imiş gibi. Öyle konuşanların şiirle ve şairle yeterli bir ilgisinin olmadığını tahmin etmeme rağmen, kendi kendime bu soruyu sordum, Yahya Kemal sadece bir İstanbul şairi midir?

İstanbul için güzel şiirler yazılmıştır. İlk aklıma Nedim'in şiiri geldi.

“Bu şehri sitanbul ki bî misl ü bahadır

Bir sengine yekpâre Acem mülkü fedâdır.”

İstanbul şehri benzeri, emsali olmayan bir şehirdir. Bir taşının değerini Acem mülkü karşılayamaz. Yani İstanbul'un bir taşının değeri, Acem mülkünün tamamından daha değerlidir.

Sonra Orhan Veli'nin, “İstanbul'u dinliyorum gözlerim kapalı” mısraı ile başlayan güzel şiiri aklıma geldi.

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;

Önce hafiften bir rüzgâr esiyor;

Yavaş yavaş sallanıyor

Yapraklar, ağaçlarda;

Uzaklarda, çok uzaklarda,

Sucuların hiç durmayan çingirakları;

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı.”

Daha başka İstanbul şiiirleri de vardır. Necip Fazıl'ın:

“Ruhumu eritip de kalıpta dondurmuşlar,

Onu İstanbul diye toprağa kondurmuşlar.

İçimde tüten bir şey, hava, renk, edâ, iklim;

O benim, zaman, mekân aşır geçmiş sevgilim.”

Bedri Rahmi Eyüboğlu:

İstanbul deyince aklıma bir martı gelir

Yarısı gümüş, yarısı köpük

Yarısı balık yarısı kuş

İstanbul deyince aklıma bir masal gelir

Bir varmış bir yokmuş.”

Ümit Yaşar Oğuzcan:

“Ne olur İstanbul'u böyle ağlatmayın

Biraz sevindirir şu sokakları ya da
Gelin benimle bir akşam Kumkapı'ya
Balıkçı meyhanelerinde sabahlayın.”
Abdullah Satoğlu'nun İstanbul ve Sen adlı şiiri şöyle başlıyor:
“Yeditepe, dokuz tepe olmuş göğsünle
Gözbebeklerindedir kasrıyla Küçüksu.
Çamlıca'da dağılan saçlarımın
Tarabya'dan gelir kokusu.”

İsmail Özmel de İstanbul için çok yazmıştır. Güzel İstanbul adlı şiirinden iki kıt'a:

“Çağır da geleyim güzel İstanbul
Bu sevdaya yetmez bir aşkın dili.
Bir akşam misafir kalmak mı kabul,
Yaksın fener gibi gökler kandili.”

Göz kırp da geleyim güzel İstanbul.
Her köşen bin âşık, her taşın sanat
Kubbeler semada, minare kanat
Gönül ikliminde senin saltanat.”

Yahya Kemal ne yapmıştır? Yıllarını bu şehirde veya hasretinde geçirdiği çeşitli zamanların izlenimlerini mısralara dökmüştür.

“Sana dün bir tepeden baktım azîz İstanbul!
Görmedim gezmediğim, sevmediğim hiçbir yer.
Ömrüm oldukça, gönül tahtıma keyfince kurul!
Sâde bir semtini sevmek bile bir ömre bedel.”

“Nice revnaklı şehirler görülür dünyâda
Lâkin efsunlu güzellikleri sensin yaratan.
Yaşamıştır derim, en hoş ve uzun rü'yâda
Sende çok yıl yaşayan, sende ölen, sende yatan.”

İstanbul öyle bir sevgili ki, onun için ne yazılsa, ne söylene yine azdır. Onun sözlüğündeki kelimelerle ve güzelliklerle hiçbir sözlük hiçbir güzellik yarışa çıkamaz. O yüzyıllarca bir büyük milletin haylindeki şehirdi. Yüzlerce yıldır da ona sahip olmanın mutluluğunu ve sorumluluğunu taşıyor. Her Türkün hayalinde yine İstanbul var, onun hayaliyle ve hakikati ile maddi ve manevi doyumunu sağlıyor. Öyle derin, öyle geniş ve zengin, hayal ötesi malzemeleri ve imkânları bağrında saklıyor ki, hiçbir muhayyile onu düşünmekten kendini müstağni saymıyor. Bu bir büyüdür, bir sihirdir. Hayatımıza ve hayalimize sunulmuş Allahın bir lütfudur.

Yahya Kemal İstanbul şiirlerinden başka şiirler de yazmıştır. Bu yazıda, Süleymaniye'de Bayram Sabahı'nda şöyle bir gezinti yapalım diyorum.

“Artarak gönlümün aydınlığı her saniyede,
Bir mehâbetli sabâh oldu Süleymâniye’de.
Kendi gök kubbemiz altında bu bayram saati,
Dokuz asrında bütün halkı, bütün memleketi
Yer yer aksettiriyor mâvileşen manzaradan
Kalkıyor tozlu zaman perdesi her ân aradan.”

Akla gelen ilk soru, Yahya Kemal’in burada anlatmak istediği sadece İstanbul mu? Kendi gök kubbemiz derken sadece İstanbul’u mu, yoksa bütün Türkiye’yi mi anlatmak istiyor? Şiirinin temelinde milletin kültür ve medeniyet birikimlerini koyan Yahya Kemal, burada da, kendi gök kubbemizi kuran unsurlar üzerinde duruyor ve dokuz asırdır bütün halkı ve bütün memleketi aksettiren zenginlikleri, halen yaşayanlarla onlardan öncekilerin birimlerini bir arada görerek ruhani bir havayı terennüm ediyor.

“Dokuz asrında bütün halkı, bütün memleketi” derken Anadolu kapılarının tamamen açıldığı 1071’den sonraki tarihimiz ve bütün dönemlerde yaşamış nesiller ile, halen yaşayanları içine alan bu ifadeyi, İstanbul’la sınırlandırmaya imkan var mı? Açıkça belli ki Dokuz asrın ölüleri ve dirileri ile bütün halkı ve bütün memleketi kucaklıyor.

Tozlu zaman perdesi aradan kalkınca, şair mabedin ihtişamını ve uyandırdığı duyguları ve sezgileri gökten gelen kanat sesleri, yerde ayak seslerinin yaşayanlarla ölenlerin bu mabedin kubbesi altında bu bayram sabahı toplandığını düşünüyor. Ne mübarek, ne garîb âlem bu diyerek:

En güzel mâbedi olsun diye en son dinin
Budur öz şekli hayâl ettiği mîmârînin.
Görebilsin diye sonsuzluğu her yerden iyi.
Seçmiş İstanbul’un ufkunda bu kudsî tepeyi:”

Kültür ve medeniyetimizin kamil manada, emsalsiz bir örneği ve merkezi olan İstanbul’da sonsuzluğu her yerden iyi gördüğü için Süleymaniye camii bu kutsî tepeye yapılmıştır. Böylece bütün yurt sakinlerinin bu tepedeki bu büyük abideyi görmelerini sağlamış ve mimari şahikası güzelliğine, orada ibadet eden müminlerin dualarına da katılmalarını mümkün kılmıştır.

Hür ve engin vatanın hem gece, hem gündüzüne
Uhrevi bir kapı açmış buradan gökyüzüne.
Tâ ki geçsin ezeli rahmete rûh orduları...

Bir neferdir bu zafer mâbedinin mîmârî.

Ulu mâbed! Seni ancak bu sabâh anlıyorum;
Ben de bir vârisin olmakla bugün mağrûrum
Bir zaman hendeseden âbide zannettimdi;
Kubben altında bu cumhûra bakarken şimdi,
Senelerden beri rû’yâda görüp özlediğim
Cedlerin mağfiret iklimine girmiş gibiyim.

Dili bir, gönlü bir, îmânı bir insan yığını
Görüyor varlığının bir yere toplandığını;
Büyük Allâhı anarken bir ağızdan herkes
Nice bin dalgalı Tekbîr oluyor tek bir ses;

Gördüm ön safta oturmuş nefer esvaplı biri
Dinliyor vecd ile tekrâr alınan Tekbîr'i;
Ne kadar saf idi sîmâsı bu mümin neferin!
Kimdi? Bânîsi mi, mîmârı mı ulvî eserin?
Tâ Malazgird ovasından yürüyen Türkoğlu
Bu nefer miydi? Derin gözleri yaşlarla dolu
Yüzü dünyâda yiğit yüzlerinin en güzeli,
Çok büyük bir işi görmekle yorulmuş belli.
Hem büyük yurdu kuran hem koruyan kudretimiz.

Vatanın hem yaşayan vârisi hem sâhibi o,
Görünür halka bugünlerde teselli gibi o,
Hem bu toprakta bugün, bizde kalan her yerde,
Hem de çoktan beri kaybettiğimiz yerlerde.

Ulu mâbedde karıştım vatanın birliğine,
Çok şükür Tanrıya, gördüm, bu saatlerde yine
Yaşayanlarla berâber bulunan ervâhı.

Doludur gönlüm ışıklarla bu bayram sabahı.

Süleymaniye'de Bayram Sabahı'ndan bazı mısraları aktardım. Bu şiirin tamamını okumak ve düşünmek gerekir, Yahya Kemal sadece bir İstanbul şairi mi, yoksa vatanın ve milletin tamamını kucaklayan o gani gönlün ve emsalsiz mısraların sahibi mi?

İSTANBUL ÂŞIKLARI

Bekir OĞUZBAŞARAN

Yahyâ Kemâl, âşıkların serdârı
Necip Fazıl, "Canım İstanbul" mîmârı
Belki yıldızlardan bile çoktur
İstanbul'unun karasevdalıları...
(Rubaiyyat-1 Oğuz'dan)

İSMAİL ÖZMEL'İN ÇAĞRI ŞİİRİNİN TAHLİLİ

Osman YAZAN

ÇAĞRI

Gel yolumu ışıtan nur!
Gel, damla damla
Yudum yudum
Yağmur.

Gel çisil çisil
Tıpır tıpır pencereme vur.
Gecenin beklenmedik anında
Bağrıma düş, kavur.

Nuh tufanının
Böylesini bilmezdi tabiat.
Yağmur damlası içinde,
Bir nokta sanki kâinat.

İsmail ÖZMEL

(İsmail Özmel, *Bütün Şiirler*, Salkımsöğüt Yayınları, Ankara 2006)

“Şair, ikliminin özünü mısralara taşır.” diyor İsmail ÖZMEL. Bu tespitten hareketle: ‘Şiir, şairin ikliminin özünü mayalanmış mısralardır.’ denilebilir sanırım. Ali İhsan KOLCU’nun haklı tespitiyle ‘taşrada şair olmak ve şair kalabilmek’ konusunda samimi bir gayret gösteren Özmel’in şiirlerine bakıldığında terkinde doğduğu toprağa ve eczasıyla olduğu iklime en samimi haliyle şahitlik etmek mümkündür. Zira şiir için bir zarf sayabileceğimiz dil özellikleri ve şiirin ruhu diyebileceğimiz içerik tarafıyla eserler şuurulu bir yerlilik taşır.

Bugünün şiirinde en sık rastlanan duygu durumu, tesir halkaları daima tekrarlayan ve genişleyen bir keder ve keyifsizliktir. Şairlerdeki nikbin taraf ve dillerindeki şakrak saadet bir geçmiş zaman masalı noktasında kalmıştır. Özmel’in bütün şiirlerinde bu geçmiş zaman masallarındaki şairlere mahsus eda vardır. Nitekim onun şiirlerinin en büyük özelliği ve geleneği kucaklayan yanı kimi zaman eşyadan insana, kimi zaman da insandan eşyaya dokunup bereketlenen bir saadet duygusu ve şükür halidir.

Bu yazıda yukarıda işaret ettiğimiz hususları da dikkate alarak şairin ‘Çağrı’ başlıklı şiiri üzerinde duracağız. Onca şiirin içerisinden özellikle bu şiiri seçmemizin temel sebebi; bu şiirin, şairi fikri ve kalbi boyutlarıyla inşa eden

neredeysse tüm kıymet hükümlerini imalar, çağrışımlar yoluyla teksif etmiş olmasındır.

Gel yolumu ışıtan nur!
Gel, damla damla
Yudum yudum
Yağmur.

Şiir, yağmura bir iltifat ve ardından bir davetle başlar. Yağmur şair için bir yol gösterici, bir kılavuzdur aslında. O bir nurdur. Nur, sıradan bir aydınlık manasında kullanılmamıştır. Şöyle ki nur, gözden ziyade gönle kılavuzluk edebilecek bir mahiyet gösterir. İşaret edenden çok irşat eden, arındırıp paklayan ledünni bir yol göstericidir. İşte şair, yağmuru şuur kazanma sürecinin mihmandarı gibi selamlayarak, kâh teninde ‘damla damla’ kâh kanında ‘yudum yudum’ hissetmeyi arzular.

Yağmur, şairin şiirlerindeki ana renklerden biridir. Tüm şiirlerinde med ve ceziri andıran tabiatın zerrelere temas eden bir genişlik kazanıp ardından insanın kalbindeki en gizil noktaya dek dürülen dikkat, yağmuru ısrarla ve şuurlu bir biçimde kullanır. Dahası bu kullanımların hepsinde kuvvetli bir müştereklik, tutarlılık göze çarpar. Yağmur bir aşkı besleyen mukaddes bir duayı, ilahi bir iletişim vesilesini andıran ıtrılı bir musiki gibidir. Onda bütün zamanların sırrı, tüm vatan coğrafyasının hatta kâinatın şifreleri gizlidir.

Bir tefekkür bir arayış
Bir özlemdir, yağmurla buluşan.
(Yol aklıma düşer)

Bütün çatıları atın üstümden
Sizin olsun dünya, bütün kayıtlar.
Yakın oldu şimdi cümle uzaklar
Musiki yağmuru yetiyor bana
(Musiki yağmuru)

İnsanlar koşar adım
Yerler yeni ıslandı yağmurla,
İnsan kaçır mı bu havadan
İnsanları anlamadan.
(Yağmur) 1958

Sırılsıklam olmuşum,
Aşk ellerimde buğu,
Kırpıklarımde damla,
İslanmış, bitmişim,
Yıllarca yağmurda kalmış gibi.
(Sırılsıklam)

İkinci birimde yağmur hala hasretle beklenendir. Şair, hararetin ilacı yağmur damlasından ateşini korumayı umar. Yağmuru söndürmek için değil, kavurmak için gelmesini ister.

Gel çisil çisil
Tıtır tıtır pencere vur.
Gecenin beklenmedik anında
Bağrım düş, kavur.

Esasında bu yağmurun tabiatına uymaz. Ancak böyle söyleyerek üzme artık bir aşk hüviyeti kazanmış hasretli bekleyişin ne kadar uzun sürdüğünü ifşa ediyor olmalıdır. Gönlü uzayan zamanlar boyunca kurak kalmış, bir damlanın hasretiyle gökyüzünü kollamıştır. Bu arada ateş onun adeta tabiatı halini almıştır. Bu sebeple bu kadar uzun bir ayrılıktan sonra düşecek bir yağmur damlası, bırakın ateşi söndürmeyi, onu besleyecek bir mahiyet kazanacaktır. Nitekim Fuzuli o meşhur Su Kasidesinde bu duruma çok güzel işaret eder:

Kim bu denlü dutuşan odlara kılmaz çâre su

Her şeye rağmen şair suyu özlemekten ya da damla damla, yudum yudum, çisil çisil, tıtır tıtır gelerek aşkını harlayan yağmurdan bizar değildir. Bilakis bu hal üze bulunmaktan hoşnuttur denilebilir. Yine bu birimdeki gece ve pencere vurgusu aşkı ve bekleneni bir tür tenasüple bize ihsas eden iki şifreli kelimedir.

Nuh tufanının
Böylesini bilmezdi tabiat.
Yağmur damlası içinde,
Bir nokta sanki kâinat.

Şiirin son biriminde ise beklenen gelmiştir. Bu geliş öyle zengin bir geliştire ki Nuh tufanına telmihle daha büyük bir geliştire. Fakat birimin sonunda söylendiği üzere Nuh tufanını galebe bir geliş aslında sade bir damladan başka ve fazla bir hacimden değildir. Buna karşılık o damlanın muhtevası, özü bir kâinatı saklar.

Şiirin finalinden hareketle bir hüküm vermek gerekse bu şiir, bir şairin söylemek isteyeceği hemen her türlü fizik ve metafizik lezzeti ihtiva eden bir satır ve derinliğe sahiptir. Aşk, ayrılık, arınma, kâinat ve kâinatın bizzat işaret ettiği Yaratıcı hemen her türlü çağrışımlarıyla bu şiirde ifadesini bulmuştur.

Bu şiir, İsmail ÖZMEL' in ilk şiir kitabında yer alır. Altına düşülen nota göre 1963'te yazılmıştır. Şair bu tarihte 30 yaşında olmalıdır. Askerdedir yahut avukatlığa yeni başlamıştır. İnsan bu çağlarında bir dolu telaş ile gerek zihni gerek kalbi maslahatları bakımından savrulmalar yaşar. Ancak İsmail ÖZMEL daha o çağla zamanlarında bile bir büyük mefkûrenin ağırlığını taşımıştır...

ŞAİR VE YAZARLAR ÇANKAYA KÖŞKÜ'NDEYDİ

Abdullah SATOĞLU

Ankara'da ikamet eden 20 şair ve yazar, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri Prof. Dr. Mustafa İsen'in özel davetlisi olarak, Çankaya Köşkü'nde bir araya geldiler.

3 Mayıs 2009 Pazar günü gerçekleştirilen toplantıya: Feyzi Halıcı, Abdullah Satoğlu, Prof.Dr Vahit Bıçak, Ebubekir Eroğlu, Ali Akbaş, Dr.Mustafa Şerif Onaran, Mehmet Doğan, Vedat Işık, Abdülkadir Budak, İbrahim Ulvi Yavuz, Rasim Özdenören ve Mehmet Aycı gibi şair ve yazarlar katıldı.

Cumhuriyet'in kuruluşundan bu yana, Ruşen Eşref Ünaydın, Fuad Bayramoğlu, Cemal Yeşil ve Munis Faik Ozansoy'dan sonra, bir edebiyatçı ve bilim adamı olarak Eylül 2007'de Cumhurbaşkanı Abdullah Gül tarafından Genel Sekreterliğe getirilen Prof. İsen, dâvet ettiği şair ve yazarları, nezih bir mekânda, son derece nezaket ve titizlikle ağırlamış, köşk hakkında geniş bilgi vermiştir.

İki saat süren sohbetten sonra, misafirler, 438 dönümünü Muhafız Alayı'nın işgal ettiği, 950 dönümlük bir arazi üzerinde kurulan Köşk bahçesinde gezinti yapmış, sonra da Atatürk'ün ikâmet ettiği "Müze Köşk"ü gezmişlerdir.

Bilindiği gibi, Mustafa Kemal ve beraberindekiler, 27 Aralık 1919'da Ankara'ya vardıklarında, ilk olarak kendilerine tahsis edilen Ziraat Mektebi'ne yerleşerek çalışmalarına başlamıştır. Ancak, buradaki sıkışıklık dolayısıyla, Nisan 1920'de, Gar binasının bitişiğindeki, İstasyon Şefi'nin Köşkü'ne taşınmıştır.

Mustafa Kemal'in, Meclis ve Devlet Başkanı olmasından sonra ise, işlerin artması üzerine daha geniş bir mekân aranmış, Ruşen Eşref Bey'in teşebbüsü ve Ankara Müftüsü Rifat Börekçi'nin aracılığı ile, Çankaya'daki eski bir bağ evi, Bulgurluzâde Mehmet ve Rifat Beyler'den, 4500 liraya satın alınmıştır. Ne var ki, ilk yıllarda ulaşım, ısınma ve ışıklandırma bakımından, çok büyük zorluklar ve yokluklar içinde geçen bu bağ evinin de ihtiyaca cevap verememesi karşısında, diğer iki bağ evi de kullanıma katılmıştır.

Fakat köşkteki ilk önemli düzenleme; Mustafa Kemal Paşa'nın üvey amcası Albay Hüsameddin Bey'in kızı olan Fikriye Hanım'ın, Aralık 1920'de Ankara'ya gelmesiyle gerçekleştirilmiştir.

Özellikle resmî temaslar için kullanılmak üzere, kısa zamanda hazırlanan bu mekânda, daha sonraları Lâtife Hanım döneminde ve ondan sonra da günümüze kadar, gerek mimarî, gerekse tezyinat ve mefruşat bakımından büyük tadilat ve ek binalar yapıla gelmiştir.

Atatürk, "Nutuk"un büyük bölümünü burada kaleme almış ve 1932 yılına kadar, devrimler burada plânlanmış ve ülkeyi ilgilendiren en önemli kararlar, arkadaşlarıyla tartışılarak yine burada verilmiştir. O arada, yabancı devlet misafirlerinin en samimi ve sıcak şekilde karşılanıp ağırlandığı "Çankaya Köşkü", Atatürk'ten Abdullah Gül'e kadar, Türkiye Cumhuriyeti'nin 11. Cumhurbaşkanı'na, en yüce makam olarak hizmet vermiştir.

İşte böylesine ulvî bir makamda, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün, Atatürk'ten kalan bir gelenek olarak, zaman zaman, siyaset, bilim ve sanat-edebiyat adamlarıyla sürdürdüğü özel sohbetlerin yanında, Genel Sekreter sıfatıyla Prof. Dr. Mustafa İsen'in de, şair ve yazarlarla, diğer meslek mensuplarını, Köşk'e davet ederek, onlarla millî, tarihî ve edebî konularda istişarelerde bulunması, takdirle karşılanacak bir gelişme olarak değerlendirilmiştir.

KİMİ GÜN NÂRİBEYZA

Gölgeler gizleyemez gerçeklerin resmini,
Kimi gün, tuvaldeki yâr gözünün elâsı,
Bedenin nöbetinde ruh göremez cismini,
Kimi gün, kâbus gibi gerçeğin heyulâsı...

Başakları, besleyen toprağın özünde nem,
Kimi gün sağanağı besleyen beyaz bulut,
Damla damla gözyaşı damla damladır elem,
Kimi gün bulut olur, kimi günlerse yakut.

Baharlarda açarken kışların ayazları,
Kimi gün damarımda dolaşmadan donan kan.
Sevgili makamında inler gönül sazları,
Kimi gün buseliktir, kimi günler kan revan.

Kimi gün, kara yasla gömülür aydınlığa,
Kimi gün nârıbeyza, ateşlerle yarıştır.
Kimi gün, ışıklarla bürünür karanlığa,
Kimi gün, rüyalara adım adım varıştır.

Sergül VURAL

“Edebî eserin değeri, her şahsa göre ayrı bir tefsire meydan vermesindedir.”
Valéry

ŞİİR EVRENİNE YOLCULUK (ŞİİR TAHLİLLERİ-1 ÜZERİNE)

Kibar AYAYDIN

Şiir kendi terkinde çok katmanlı anlam ve duygu yoğunluğu taşıyan kelimelerin esrarlı bir biçimde bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş hem estetik hem de zihinsel bir bütünlüğü olan sanattır. Şiir onu imal eden sanatkarın dili ustaca kullanma biçiminin, ona ayrıcalık katabilmesinin en somut resmidir. Dili bütün incelikleriyle iyi bilen bir şair ondan canlı suretler çıkarabilir. Bu suretin kalıcı olabilmesi muhakkak ki şairin yaptığı işin bir dil işçiliği olduğunun farkına varabilmesidir. Burada Hilmi Yavuz’un Edip Cansever’in ‘Kaybola’ şiirine getirdiği yorumu zikretmek yerinde olur. Her ne kadar Hilmi Yavuz getirdiği yorumla bütün tepkileri üzerine çekmiş olsa bile Yahya Kemal’in ve Tanpınar’ın şiir üzerine getirdiği geniş oylumlu yazılarıyla bu meseleyi sarıhlığe kavuşturmuştur. Hilmi Yavuz “...şiirin bilgiden yola çıkılarak gerçekleştirilen bir ‘yapım’ olduğunu...”¹ dile getirerek şiirin dili bütün incelikleriyle bir şekil verme işi olduğu Aragon’un “Bir şiirin tarihi, onun tekniğinin tarihidir.” ifadesiyle vurgulamıştır.

Şiir pek çok tarifi yapılagelen bir tür olsa da üzerinde fikir birliği yapılabilecek ortak umdeleri olan bir sanattır. Kimi teorisyenler şiiri duygu ve fikir birliği içinde zikretmişler, kimi teorisyenler de şiiri dilin kullanım şekli olarak yorumlamışlardır. Nihayetinde şiir kelimelerden meydana getirilmiş dilin en mükemmel bir şekilde duygu düşünce ve his terkinbiyle vucüt bulmuş, kural ve kaideleri, onu meydana getiren sanatkarın iç dünyasında şekillenmiş bir sanat dalıdır. Bu sanatın terkip ve inşasında sanatkarın duyarlılığı kadar dili kullanma biçimi de önemlidir. Belki şairin dili kullanma şekli belli kriterle gün ışığına çıkarılabilir ama o ‘an’ı tekrar oluşturabilmesi; eskilerin tabiriyle yeniden ‘inşa’ edebilmesi oldukça zordur. “Şiir yaratış sürecinin içinde değişen, her ân akıp giden hayatı bir ânın içinde durdurup dondurma girişimidir. Onun katılığı varlığının vazgeçilmez yanındır.”² Onun için şiir şairi tarafından bir kere yazılırken okuyucu tarafından sayısızca üretilebilir. Bu okumalar esnasında şair ile okuyucu arasında, ortak bir ‘duygulanım-fikir’ yakalanabilmişse şiir kendini varlık olarak yeniden üretiyor demektir. Şiir açılımlarını şairden ziyade okuyucu/analizci/yorumcu yapacaktır. Şair şiirini yazarak bir bakıma kurtulmuştur. Bir ‘an-ı seyyale’ ya da ‘teksif’ edilen dikkat ona kelimelerden bir dünya kurduştur. Şuurlu ya da gayr-i ihtiyari kelime terkinbinden vucüt bulan şiir, her ne kadar şairin imzasını taşısa da şairin alt ‘ben’indeki birikim ‘ontolojik bir değer olması hasebiyle ayrı bir önem arz etmektedir. Hemen akla şu soru gelebilir. Her yazılmış şiiri bu nazarla incelemeye imkan var mıdır? Dönemlerin, kabullerin ve esere yaklaşım şekillerinin bir şiirin

¹-Hilmi Yavuz; “Şiirin Yapımı ve Sentetik Şiir”, Zaman, 1 Ekim 2003

²-Sedat Umran; Şiirde Metafizik Gerçek; Timaş Yayınları, İstanbul 1997, s.8

yorumlanmasında tabii ki önemli bir yeri vardır. Her yazılmış şiiri, şiirin yazıldığı dönemin zihnî kabulleriyle ele alırken ondan geleceğe ya da şimdiye ne kaldığı önemli bir meseledir fikir/duygu/his/çağrışım/metinlerarası ilişkiler/felsefî alt yapı gibi hem içerik hem

Nurullah Çetin, Şiir Tahlilleri'ne metin dolayımında yeniden bir okuma denemesi ile yaklaşıyor. Şiir tahlili yeni bir okuma sürecidir. Bu süreçte önümüzde duran metin bizim için esastır. Metin analizi bağlamında şiirin de yapı yönüyle ele alınarak tekrar okunması şiirin genetik yapısını ortaya çıkarır. Bu bakış bize şiirin biyo-genetik yapısının sanat felsefesinin terminolojisiyle çözümlenebileceğini ele verir. Şiirin genetik yapısı mecazi bir anlam olsa bile şiirin bu bağlamda yeniden üretimi söz konusudur. Biyolojik olarak şiir çözülmüş, gerekli tahlillerle şiirin anlam dokularına kadar inilmiştir. Nurullah Çetin'in şiir tahlillerinde yaptığı da aslında budur. "Metne bağlı yorumlama bazen genel anlamıyla yorumlama olarak da tanıtılır. Wilpert'in Kavramlar Sözlüğü'nde örneğin 'yorumlama' başlığı altında aşağıdaki tanımlama yer almaktadır: ..yazılı yapıtların dilsel, içeriksel ve biçimsel(yapı, üslûp, vezin gibi) bakış açılarına göre genel açıklayıcı yorumudur; özellikle de edebî bir metnin ayrılmaz bir bütün olarak biçim ve içeriğinden yola çıkmak, olabildiğince içine inilerek derinden kavranması, dilsel sanat yapıtının kendine özgü, yaratıcı gücünün derinlemesine anlaşılmasını ve tamamıyla hissedilmesini sağlayarak, edebiyat sanatını edebiyat olarak çözümlenmeye çalışan bir yöntemdir."(Gero von Wilpert, Sachwörterbuch der Literatur, Stuttgart 1969, s. 359)³

Nurullah Çetin çözümlemesini yaptığı şiirlerin yapı ve anlam katmanlarını küçük ara başlıklar halinde kategorilere ayırarak tahlil etmeye çalışmıştır. Şiirin çözümlenmesine eşlik eden bu ara başlıklar sayesinde okuyucu metni daha bir kolaylıkla anlamaya çalışır. Kitabın tamamında bu yöntemin kullanıldığını görüyoruz. Bu da Nurullah Çetin'in geliştirdiği bir sistem olsa gerek. Türk Edebiyatında metin tahlili noktasında bir öncü olan Mehmet Kaplan şiir tahlilini bir bütün halinde ara başlık kategorilerine gitmeden; şairin ideolojik düşüncesiyle, şiirin anlam katmanı arasında kurduğu ilişki ile bir bakıma zihnî ve dönemsel değerlendirmelere gitmiştir. "Edebî eser bir bütündür. O, bir müellifin davranış tarzının ifadesidir. Teferruat, bütünüdür emrindedir ve sanatkarın şahsiyeti ile yakından ilgilidir. Bir edebî eserde aranılacak en mühim şey, her şeyden önce onun nasıl bir davranış tarzının ifadesi olduğudur. Bunu bulabilmek için esere bütün olarak bakmak, onun ruhunu kavramak, muhteva ve üslûba ait teferruatı bu ruha bağlamak icabeder. Edibin kainat, hayat, cemiyet, tabiat ve insan karşısında almış olduğu hususî tavırdan hareket etmek ve teferruatı daima ona varmak lâzım gelir. Mevzu, kompozisyon, fikir kelime, hayâl, âhenk bir müellifin eserini vücuda getirmek için seçtiği ve kullandığı her şey onun şahsiyetini ifşa eder. Bu seçimler aynı zamanda, devri de gösterir. Zira devrin ruhu müellifin ruhuna, oradan eserine akseder. Üslûp, teferruatı varıncaya kadar, ferdî veya içtimaî davranış tarzının ifadesidir."⁴

³-“Metne Bağlı Yorumlama, Jürgen H. Peters'den,” Aktaran: Ünal Kaya; Teori ve Eleştiri, Hazırlayan: Hüseyin Su, Hece Yayınları, Ankara 2004, s.157

⁴-Mehmet Kaplan; Şiir Tahlilleri-1, Dergâh Yayınları, İstanbul 1988, s.8

Nurullah Çetin, tahlil ettiği şiirlere baktığımızda daha çok ta bilinen, herkesin hafızasında olabilecek şiirleri seçmiş olması bu metodun bir bakıma daha kolay kavranmasına yardımcı olmak içindir. Kitaptaki şiirler ve tahlilleri sırasıyla şu şekildedir: Süleymaniye’de Bayram Sabahı, Atik-Valde’den İnen Sokakta-Yahya Kemal Beyatlı, Merdiven-Ahmet Haşim, Ne İçindeyim Zamanın- Ahmet Hamdi Tanpınar, Sanat-Faruk Nafiz Çamlıbel, Neredesin Ahmet Kutsi Tecer, Serenad-Ahmet Muhip Dıranas, Sakarya Türküsü- Büyük Doğu Marşı-Necip Fazıl Kısakürek, İbrahim-Âsaf Halet Çelebi, Fetih Marşı-Arif Nihat Asya, Kurşun-Behçet Necatigil, Bu Vatan Kimin?-Orhan Şaik Gökyay, Kader-Hüseyin Nihal Atsız, Mustafa Kemal’in Kağnısı-Fazıl Hüsni Dağlarca, Gazel-Seyfettin Başçılar, Ben Sana Mecburum-Atıla İlhan, Kayı Cahit Zarifoğlu, Anadolu Gerçeği-Yavuz Bülent Bakiler, Türkiyem-Dilaver Cebeci, Mankenlerin Yalnızlığı-Sedat Umran, Elif-Bahaettin Karakoç, Exodus-Hilmi Yavuz, Çiçekler ve Kuşlar-Ali Akbaş, Bu Rünyayı Hangi Aşka Yormalı-Tacetin Şimşek, İntihar-Taha Çağlaroğlu, Beyaz Dünya-Mehmet Kara, Analar, Bir Zamanlar-Mahmut Kaplan, Paranoyak-Rasim Demirtaş.

Nurullah Çetin’in şiir tahliline ‘Süleymaniye’de Bayram Sabahı’ şiiri ile başlaması oldukça anlamlı buluyorum. Yahya Kemal’in şiir sanatında yakaladığı zirveyi dil, kültür ve fikir bütünlüğü içinde gösteren ‘Süleymaniye’de Bayram Sabahı’ biyo-genetik bakımdan kolektif bilincin şiirin mısralarına kodlandığı bir destandır. Çetin bu şiiri yorumlarken şu açılımı getirir: “Şairin Süleymaniye Camii’ne vâris olmakla mağrur olması: Yahya Kemal, Süleymaniye Camii’nin temsilciliğinde İslam’ın Türk milletini yapan ve yaşatan temel değer olduğunun bilincine o sabah bayram namazı için gittiğinde daha çok varmıştır. Tarihte her alanda büyük işler başarmış olan bir milletin evladı olarak ecdadıyla onur duymaktadır. Şairin Süleymaniye Camii’ni bir zaman hendeseden abide zannetmesi: ‘hendeseden abide’: Salt somut anlamda ruhsuz bir mühendislik harikası, geometrik yapı demektir. Şair, Türk-İslam şuuruna ulaşmadığı eski zamanlarında Süleymaniye Camii’ni ve diğer buna benzer yapıları geometrik bir harika olarak algıyordu. Ancak şimdi farklı bir bakış açısı getirmiştir. Süleymaniye Camii’ne yalnızca kuru, basit, taştan şekilden ve cisimden ibaret geometrik bir mimari yapı olarak bakılmayacağını anlamıştır. Ona şair, millî bir bilinçle bakınca o yapıda taşın ötesinde millî kültürü, ihtişamı, zaferleri, Türk sanatını, Türk’ün büyük iman ve felsefesini, sanat ve mimarî dehasını görmüştür. Yani mimari yapının ruhunu, özünü, manasını hissetmeye başlamıştır.”⁵

Nurullah Çetin metin dolayımından hareket ederek, şiirleri; konu, izlek, düşünce olay varlık, duygu, görüntü, simge ve imge metinler arası ilişkiler, nazım şekli, dil ve üslup, ahenk gibi başlıklarla kategorileştirerek şiirin bütün anlam özelliklerini ortaya çıkarmıştır. Şiirlerin ferdi ve toplumsal görüntülerini ortaya çıkaran Çetin, tahlil ettiği şiirlerle, şiirden beklenen duyarlılığı da ortaya çıkarmıştır. Şair için şiir bir misyonun ifadesiyse şayet Ahmet Oktay’ın tespitini, Çetin; ‘Şiir Tahlilleri’yle vuzûha kavuşturmuştur. “Şiirin iç çekişinde ya da haykırışında duyduğumuz varlığın ve varoluşun sesidir. Eğer şiir, en derin

⁵-Nurullah Çetin; Şiir Tahlilleri-I, Öncü Kitap, Ankara 2008, s.23

metafizik kaygıları olduğu kadar, en güzel politik istekleri de dile getirebiliyorsa, bu; hem toplumsal etkinliğimize, hem de tinsel beklentilerimize ait oluşundadır.”⁶

Nurullah Çetin Yahya Kemal, Necip Fazıl ve Mahmut Kaplan’ın ikişer şiirini tahlil etmiştir. Çetin, Karakoç’un ‘Elif’ şiiri tahlil ederken; Elif’ simgesinin Türk-İslâm kültüründeki önemine vurgu yapmıştır. “Türk millî kültürünün iki temel yapısı var: Dinî duyuş-yaşama biçimi ve sanat-edebiyat. Her alanda da ‘elif, simgesel bir konuma sahip. Türk kültür ve medeniyetini yapan ve ören İslâm’ın merkezinde Allah ve Kur’an vardır. Kelâmullah olan Allah ve Kur’an harfleri olan Arap elifbası, elifle başlar. Türk edebiyatının dev birikimini oluşturan Osmanlı Klasik Türk edebiyatında; hem Divan hem halk edebiyatında elif mazmunu, bir anahtar kavram olarak çok kullanılır. Divan şiirinde sevgilinin ince uzun boyu Elif harfine benzetilir. Elif harfinin başta olması, bir sonraki harfe bitişmemesi, yalnız olması, bir rakamıyla aynı dolayısıyla Allah’ı simgeler. Dolayısıyla Bahattin Karakoç’un yukarıdaki mısralarda şiirde ve kelâmda elifi satırbaşı ve yüzük taşı olarak zikretmesi anlamlıdır. Son bendeki: ‘Elif bir sultandır can güzellere’ mısramda da Elifin can güzellere yani hem dünya güzellerine hem de mana güzelliklerine sultan oluşu belirtilerek bu imge renklendirilmiş oluyor.”⁷ Bu yorumlarla elif imgesinin açılımı yapılırken oldukça fazla kullanılan imgelerin şiirde kullanılan simgelerle ilişkisi gün ışığına çıkarılmıştır. “İmgelerin yoğunluğu, şiir dilinin öteki edebiyat türlerinden bir üstünlüğüdür. Dolayısıyla şiir incelemelerinde imge önemli bir yer alır. İmgenin eğretilim(Mecaz-metafor) ve simgeye dönüşmesi, tekrarlanmasına bağlıdır. Simgede bir süreklilik bir tekrarlanma varken bir kez karşımıza eğretilime olarak karşımıza çıkan imge, tekrarlandığı zaman simgeleşir. Goethe’nin simge tanımı, imge-simge ilişkisini gösterir niteliktedir. ‘Sembol, görüntüyü düşünceye, düşünceyi bir imgeye çevirir; ama öyle ki imgedeki düşünce her zaman son etkili ve ulaşılmaz kalır ve her dilde söylenmiş olsa da söylenmezliğini korur. (Maximen und Reflexionen)”⁸

Nurullah Çetin’in ‘Şiir Tahlilleri’ şiir okuyucusuna zengin bakış açıları kazandırabilecek bir kitaptır. Okuyucunun şiir derinliğine dalabilmesi için bazen maharetli bir rehber ihtiyacı vardır. Çetin, Şiir Tahlilleri kitabıyla şiir evrenine adım atan okuyucuya bu beyanda iyi bir rehberlik yapmaktadır. Kitabın gözden kaçmış bir yanı, –Kitaba bir önsöz yazılmamıştır. Kitabı eline alan okuyucu kitabın içeriği ve tahlilcinin izlediği metotla alakalı üç beş cümleyle de olsa bir bilgi görmek isteyebilir- kitabın bütünlüğü içerisinde kendini affettirmiştir. ‘Şiir Tahlilleri’ kitabı kendisinden sonra kalem alınacak tahlil çalışmaları için bir başvuru kitabı niteliğindedir.

⁶-Ahmet Oktay, “Dünya Şiir Günü Bildirisinden”, Şiir Yıllığı-2008, Hazırlayan: Bâki Asiltürk, İstanbul 2009,s.190

⁷-Nurullah Çetin; Şiir Tahlilleri-I, Öncü Kitap, Ankara 2008, s.250

⁸-Gürsel Aytaç; Genel Edebiyat Bilimi, Say Yayınları, İstanbul 2003, s.120

İNANMIŞLIĞIYLA MEHMED ÂKİF

İsmail SARIKAYA

*Kanayan bir yara gördüm mü yanar tâ çiğirim
Onu dindirmek için kamçı yerim, çifte yerim.
Adam aldırma da geç git diyemem, aldırırım
Çiğnerim çiğnenirim, hakkı tutar kaldırırım.*

O, kendi çizgisinden asla taviz vermeyen , aksiyoner iman çizgisinden hiç sapmayan, düşündüğü gibi yaşayan ve yaşadığı gibi de düşünen “ **Mustarip bir adam** “ dır.

Bir gönül insanı olan Mehmed Âkif, vatan, millet kavramlarına sıkı sıkıya bağlı kalmış, Millî Mücadele saflarında üzerine düşeni fazlasıyla yerine getirmiştir. O’nu “ **Bir Kur’ân şairi** “ diye niteleyen edebiyatçılarımız sözünün, fiiliyatının, davranışlarının ve inancının eri olarak kabul ederler.

İnancın ve azmin abidesi olarak Mehmed Âkif her alanda olduğu gibi Millî Mücadele’inde manevi mimarlarından biri olmuştur. İstiklâl marşı ile Millî Mücadele’de Türk milletinin duygularını en güzel şekilde dile getirmiştir. Bu abide şiir, Kuva-yı Millîye ruhunun tam mânâsıyla aksettiği yegane sanat eseridir. Şahsi hayatında, bedbin olan Mehmed Âkif, Millî Mücadele’de daima ümitli olmuş, zafere inancını hiç kaybetmemiştir. O, Türk Milletine ve Başkumandan Mustafa kemal Paşa’ya inanıyordu. Herkesin ümitsizliğe düştüğü günlerde, O hep iyimser olmuş, hiçbir zaman yeise düşmemiştir. (1)

Zira yürekte bağlandığı İslâm birliği davası bütünüyle çöktüğü gibi, bu birliğin lideri olması gereken Türk milleti de son derece zor durumdadır. Ancak memleket safında başlayan uyanış ve direnişler, onun var olan ümidini güçlendirir.

İşte böyle bir ortamda, millî heyecan, millî bilinç, millî şevk ve millî azmi daha güçlü kılmak; toplumu millet yapan değerleri fertlerin ruhu ve hayatında daha canlı tutmak ve milleti tek yürek, tek yumruk haline getirmek için bir istiklâl marşına ihtiyaç vardır. Unutulmamalıdır ki, diğer zamanlar pek aklımıza getiremediğimiz, kıymetinin farkına varamadığımız millî değerler, böyle günler için son derece önemlidir. Çünkü böylesi zor günlerde, onlarsız yaşayamayacağımızın daha çok şuuruna varırız. Bunu bilen Mehmed Âkif’te mücadelesini bu değerleri halka hatırlatıp moral vererek yapmıştır.

Âkif, öncelikle korkuyu, endişeyi kafalardan ve yüreklerden silmek ister. Çünkü böyle bir endişenin kökleşmesi ve kesinleşmesi, Türk milletinin mücadele azmini, şevkini, heyecanını büsbütün kıracak ve korkulan durumun gerçekleşmesine zemin hazırlayacaktır. Ümitsizlik, insanların ve milletlerin mücadele azmini yok edip elini kolunu bağlayan en büyük hastalıktır. Nitekim o günlerde “ manda “ zilletinden başka çıkar yolun kalmadığını açıkça telaffuz edenler vardır. Bu durumu çok iyi bilen Safahât şairi, öncelikle endişenin yersizliğini vurgulamaya; bu endişe ortamında doğabilecek ye’s engel olmaya

çalışır. Daha da önemlisi, ümit, iman, şevk ve kendine güven duygusu aşılar. Onlara zaferin yakın olduğunu İstiklâl Marşı'nda anlatmıyor mu? (2)

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma sakın

Siper et gövdeni dursun bu hayasızca akın

Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın

Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bu amaçla Mehmed Âkif'in Anadolu'ya geçerek, Kastamonu Nasrullah Camii ve Balıkesir Zağnoz Paşa Camilerinde halka verdiği vaazların önemi gerçekten çok büyüktür.

Cihân altüst olurken seyre baktın, böyle durdun da

Bugün bir serserisin, derbedersin kendi yurdunda

Âkif, bu mısralarla başlayan ünlü şiirini okuduktan sonra, Balıkesirlilere “ Başarının sırrı birliktedir. “ der ve sözlerini şu cümlelerle bağlar.

“ *Kapularımıza kadar dayanan, onu kırıp içeri girmek, harim-i namus ve şerefimizi çiğnemek isteyen düşmanın bu namert taarruzuna karşı kadın erkek, çoluk çocuk, genç ihtiyar, herkese görev düşüyor. (...) Ey Balıkesir'in muhterem mücahitleri! Anadolu'yu müdafaa hususunda diğer vilayetlere de ön ayak olma şerefini ibraz ettiniz. Sa'yiniz meşkurdur. İnşallah bu şan ve şeref kıyamete kadar gider. İnşallah vatanımızın haysiyeti, istiklâli, saadeti, refahı, umranı dünyalar durdukça masum ve mahfuz kalır. “ (3)*

Mehmed Âkif'in millî mücadeledeki bu olağanüstü kararlılığını, onun hayatının her safhasında görmemiz mümkündür. O her zaman ilme, dolayısıyla eğitim ve öğretime ilgi duymuş, bu konuda büyük fedakârlıklara katlanmıştır. Sayısız vakıflar yoluyla maddi destek sağlamıştır. Ondokuzuncu asrın sonlarındaki felaketler, içinde bulunduğu sıkıntılar bu konuya yeterli seviyede eğilmesini engellemiş, fakat bu duygu hiçbir zaman sönmemiştir. Mehmed Âkif'in tenkidini ideal ve teşvik açısından değerlendirmek gerektiği kanaatindeyiz. Çünkü Mehmed Âkif, realist bir şair olarak, Safahat'ta kendisi de toplumun eğitim ve öğretime olan ilgisinden bahseder. Köylülerin, devlet öğretmen gönderirse, onun maaşını bile vermeye razı olduklarından bahseder. Ve bu durumu takdirle karşılar.

Köylü cahilse de hayvan mı demektir? Ne demek?

Kim teper nimeti? İnsan meğer olsun eşşek.

Koca bir nahiye titreştik, odunsuz yattık;

O büyük mektebi gördün ya, kışın biz çattık.

Kimse evlâdını cahil koymak ister mi, ayol?

Bize lâzım iki şey var: Biri mektep, biri yol.

Yirminci asrın başlarında, Osmanlı aydınları da eğitim ve öğretim konuları üzerinde kafa yormakta, basın yayın yoluyla farklı eğitim felsefelerini savunmaktadırlar. Bu tartışmalar içinde Mehmed Âkif'in Safahat'ına alarak kendi fikrini açıkladığı, eğitim reformunun nereden başlatılması gerektiği konusu ayrı bir özelliğe sahiptir. Ona göre toplumun gerçek bir kurtuluşa ulaşması için; bir bütün olarak milletin kültürel yapısının yükseltilmesi, okur yazar oranının artırılması, eğitim kurumlarının yaygınlaştırılması gerekmektedir. Bunun için de eğitim ve

öğretimin temeli olan mahalle mektebinden işe başlamalıdır. Avam okuma yazma öğrenirse halledilmeyecek hiçbir problem kalmayacaktır.(4)

*Sonunda: Kuvvetimiz, şüphesiz ilerlemeli;
Fakat düşünmeli her şeyde önceden temeli.*

*Taammüm etmesi lâzım maârifin mutlak;
Okur yazarsa ahali, ne var yapılmayacak*

Mehmed Âkif'e göre eğitimin yorulmaz neferleri olan öğretmenler yeterli bilgiye sahip olmalıdırlar. Toplum imanlı olduğu kadar, çağın ilmine sahip öğretmenlere muhtaçtır. Yeterli bilgiye sahip olan öğretmenler, kendilerine teslim edilen nesle gerekli bilgileri, en güzel metodlarla öğreterek, öğretilmesinde faydadan çok zarar olan bilgilerin çocuklara aktarılmasında, çok hassas olması için, öğretmenin doğru ve geniş bilgiye sahip olması, gelişmeleri yakından izlemesi gerekir. Fakat zamanın ilmini öğretmek bahanesiyle, manevi değerlere saldırmamalı, din, ilim ve hurafe sınırlarını sıhhatli çizmiş olmalıdır. (5)

*“ Muallimim “ diyen olmak gerektir imanlı
Edepli, sonra liyâkatli, sonra vicdanlı.*

...

*Evet, ulûmunu asrın şebaba öğretelim
Mukaddesâta fakat çokca ihtiram edelim*

Mehmed Âkif, Batıcılarla Osmanlı ve yurt dışındaki dini eğitim kurumlarının zavallılığı, ilmiye sınıfının bozulmuşluğu ve bu alanda ilmi yeterlilikten, yerine akraba ilişkilerinin geçerli olduğu noktasında da benzer düşünceye sahiptir. Medresenin asrın ihtiyaçlarına cevap veremediğini, yeni İbn Rüşd'ler çıkarmadığını ifade eder. Medreselerin Arap ve Acem, mekteplerinse Avrupa taklidini çocuklarımıza aştığını, medreselerin asrın ihtiyaçlarına cevap veremediği gibi mekteplerin de başarılı olamadığını en önemsiz bir işte bile dışarıdan adam getirmek zorunda kalınmasını ve eğitim sisteminde ileriye dönük umut verilmemesini eleştirir. (6)

Bütün hayatı boyunca ateşli bir kürsü hatibi, dinleyicilerini hislendiren ve heyecanlandıran bir vaiz olarak bildiğimiz Âkif'in meclis kürsüsüne çıktığına dair zabt ceridelerinde herhangi bir kayıt yoktur. Bu ceridelerde ehemmiyetsiz birkaç not, onun oturduğu sıradan konuşmalara katılan bazı cümleler sarf ettiğini göstermektedir. Âkif'in bu çekingen tavrını izah etmek kolay değildir. Fakat meclis dışında o sırada Ankara'ya nakledilmiş olan Sebilü'r Reşâd dergisinde yazılarına devam ediyor, aktüel meseleleri dile getiren manzumeler yazıyordu. O yılın sonunda Maarif Vekaletinin açtığı millî marş güftesi müsabakasına katılmasında, ısrar üzerine maddi karşılık beklemezsizin İstiklâl Marşı'nı yazmasında, onun kabul edildiği oturumda âdeta sırasının içine gömülmek isteyişinde hep onun bu ikinci çekingen ve mütevâzi şahsiyetinin rolü vardı. (7)

Mehmed Âkif'in getirdiği mesaj yahut mesajlar nedir? Onun ilk şöhretini yaptığı yıllar 1908-1918 arası, Türk cemiyetinin büyük kargaşalığa düştüğü bir devirdir. Devletimiz, tarihi içinde en çok toprak kaybına bu on yıl içinde uğramıştır. Gelen ve düşen hükümetler, şahsi kinlerin siyasi kanaatlere karıştığı jurnaller, hürriyet adına hürriyetsizlik, disiplin namına anarşi, fırka ve cemiyetlerin kıyasıya döğüşleri arasında millî vahdet gittikçe bozuluyor, ortalığı bürüyen

karişiklik içinde gerçeğin ne olduğunu görmek mümkün olmuyordu. Bu kör döğüşünde, düşünen ve eli kalem tutan aydınlar, devleti içine düştüğü bu kargaşalıktan kurtarmak için bir takım formüller ileri sürüyorlardı. Osmanlıcılık, Türkçülük, İslâmcılık, Medeniyetçilik, Milliyetçilik, İnsaniyetçilik gibi birbirine benzer ve farklı bir yığın reçete, asrın bu hasta adamına sunulmaktaydı. İşte Âkif, Safahat'ının ilk kitabını neşrettiği zaman böyle trajik bir tablonun kahramanlarından biriydi. O da borçlu olduğu cemiyete kendisini adayacak, o da bu hastaya reçeteler sunacaktı. Bunun içinde şiirde yapmacıktan uzak, yalın bir dil buldu. “ Ne **tasannu bilirim çünkü, ne san'atkârım** “ diyerek özentisiz bir edebiyata yöneldi. Âkif'in bu ilk Safahat'la getirmek istediği şey, cemiyetin içinde bulunduğu faciayı dile getirmektir. Reçeteyi sunması için önce teşhis gerekiyordu. Bunun için de hasta teşrih masasına yatırılacaktı. İşte ilk Safahat cemiyetin bu teşrih masasındaki tasviridir. Bunda da çağdaşlarından daha başarılı olmuştur. Çünkü şairlik kabiliyeti ve Türkçe'ye hâkimiyeti yanında, cemiyete bağlılığı ve samimiyeti vardı.(8)

Âkif her olayda ve her fikir karşısında kendine mahsus kanaatleri olan gerçek bir münevver idi. Olayların ardından sürüklenmezdi. Fikrinden dönmeyi Allah'a isyan ve millete hakaret sayardı. Bukalemun soyundan tiksiniyordu. Elli yıl ne dininden, ne fikrinden ne de siyasi görüşlerinden azıcık olsun caymıştı. Vefatından üç gün önce verdiği bir mülakatında: “ Evet “ diyor. “ Doğacaktır sana vaat ettiği günler Hakk'ın “ demiştim. Bu mısra umutla, imanla yazılır. İmanım olmasaydı yazabilir miydim? Zaten ben, başka türlü düşünüp başka türlü yazanlardan değilim. İçimde ne varsa bütün duygularım yazılarımdadır. “

*Zulme tapmak, adli tepmek, hakka hiç aldurmamak
Kendisi rahatsa dünya yansa baş kaldırmamak*

Baş kaldırma ve isyan da Âkif'in temelli hususiyetlerinden biridir. Hatta onun hayatı ve sanatı “ isyan “ kelimesiyle özetlenebilir. Ama bu isyan ve öfkelerin hiçbirinde şahsi istek, şahsi kin veya menfaat hırsı bulunamaz. O istibdada, yolsuzluğa, geriliğe isyan etmiştir. O, hastasını sokağa atan; ihtiyar Seyfi Babaları'nı ölüme terk eden; okul çağındaki çocuklarını kitleler altında inleyen, köprü altlarında yatıran duygusuz ve adaletsiz topluluğa isyan etmiştir. Kahvede pinekleyenlere, durmadan karı boşayanlara,, bir “ dipdiri meyyit “ gibi tembel yatanlara, “ beyinsiz kafaları “ ile bütün Balkanları elden çıkaranlara, Tokatlıyanda şarap içip halka sosyal adalet dersi verenlere, insanlık dururken şebek maymunluğu edenlere isyan etmiştir. Bazı asri yobazların “ yobaz “ gibi göstermeye kalktıkları Mehmed Âkif, Türk tarihinde tanınmış, en hoşgörücülerdendir. (9)

Natüralizmin sınırlarını zorlayan bir gerçekçilik, Âkif'e, İslâm dünyasının içinde çırpındığı sefaleti, meskeneti ve uğradığı felaketleri bütün çıplaklığıyla göz önüne sermek için en uygun yöntem olarak görünmüştü. Zaman zaman

*Ağlarım, ağlatamam; hissederim, söyleyemem;
Dili yok kalbimin ondan ne kadar bîzarım!
Oku, şâyed sana bir hisli yürek lâzımsa;
Oku, zira onu yazdım iki söz yazdımsa.*

diye çırpınması, kepenklerini kapadığı iç dünyasındaki isyanların, kaynamaların, coşmaların, başka bir deyişle, bastırmaya çalıştığı mistisizmin bulabildiği boşluklardan kendini dışa vurmasıydı. Peki Âkif'in yazdıkları şiir değilse nedir? Safahat'taki manzumelerin bugün anladığımız manada şiir olmaması, onların değersiz olduğunu mu gösterir? Hayır, Âkif , içindeki asıl şiir cevherini dökememiş olmanın azabıyla âdeta, bir heykeltıraş gibi, Türkçe'yi büyük bir sabırla işlemiş benzersiz bir sanatkârdır. Çağdaşı hiçbir şair, Türkçenin girdisi çıktısıyla onun kadar didişmemiş, kullandığı dilin imkânlarını onun kadar derinlemesine araştırmamıştır. Akif dilin bütün gizli kapaklı köşelerine girip çıkar, bütün yasak bölgelerinde dolaşır. Safahat'ı imbikten geçirebilmeniz, elde edilebilecek şiir iksiri, sembolist şairleri kışkıracak kadar yüksek kalitede çıkacaktır. Esasen birinci ve yedinci Safahat'larda yer alan şiirler, onun yüksek bir şiir kudretine sahip olduğunu ispat etmeye yeter. İç dünyasının kepenklerini kapaması naturalist olduğundan değil, cemiyete karşı duyduğu sorumluluğun ağırlığındandır. (10)

Ömrü boyunca tavizsiz düşünen, tavizsiz yaşayan ihlas ve samimiyet abidesi, bu mustarip insan, dürüstlüğüne mükafatı olarak, sağlığında hep zorluk, ıstırap ve yoksulluklar içerisinde yaşamış, ama bu tür hayat tarzı onu daima mutlu, azimkâr, kararlı ve başarılı kılmıştır. Mehmed Âkif'i anlamak ve yazdıklarına, fikirlerine sahip çıkmak... Elbette ki mümkündür. Ama biz gelin öncelikle “ **Safahat** “ı okuyarak, anlayarak ve de anlatarak işe koyulalım ki “ **Asım'ın Nesli** “ ebedî mecrasında hayat bulsun...

Dipnotlar:

- 1- Prof. Dr. Faruk Kadri TİMURTAŞ, Sanat – Edebiyat Dünyasından, Alfa Yayınları, s. 333, İstanbul 1997
- 2- Tahsin YILDIRIM, Milli Mücadele'de Mehmet Âkif, Selis Kitaplar, s. 135 – 136, İstanbul 2007
- 3- Beşir AYVAZOĞLU, İstiklâl Marşı, Tarihi ve Manası, Tercüman Gazetesi Kitaplığı, s. 12, İstanbul 1986
- 4- Ali ÖZER, Mehmet Âkif ve Eğitim, İzmir İlahiyât Fakültesi Yayınları, s. 37, İzmir 1991
- 5- A.g. e., s. 49
- 6- Heyet, Modern Türkiyede Siyasi Düşünce, İletişim Yayınları, cilt. 6, s. 78, İstanbul 2004
- 7- Prof. Dr. Orhan OKAY, Bir Karakter Heykelinin Anatomisi, Akçağ Yayınevi, s. 25, Ankara 1998
- 8- A.g. e., s. 45
- 9- Ahmet KABAKLI, Mehmed Âkif, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, s. 59, İstanbul 2003
- 10- Beşir AYVAZOĞLU, 1924 Bir Fotoğrafın Uzun Hikayesi, Kapı Yayınları, s. 196-197, İstanbul 2006

MİLLİ EDEBİYAT DÖNEMİ TÜRK ROMANINDA YABANCILAR

Özcan BAYRAK⁹

Osmanlı Devleti'nin kazandığı başarılar, devlet yöneticilerinin sürekli cihan devleti olduklarını düşünmelerini neden olur. Rönesans ve Reform hareketlerinden önce yenilik hareketlerinin başladığı 15. yüzyılda; Osmanlı Devleti, Avrupa'dan üstündü. Bu üstünlük düşüncesi, ülkeyi yönetenlerin dış dünyaya ilgisiz kalmalarına ve gelişmeleri takip etmemelerine neden olur. Takip edilmeyen bu gelişmeler, zaman içerisinde Batı'nın her alanda üstünlük kurmasına neden olur.

Osmanlı sefirleri, resmi görevle gittikleri ülkelerde kaleme aldıkları sefaretnamelerde gözleme dayalı karşılaştırma yaptıkları görülür. “Özellikle Avrupa’da burjuvazinin kültürel atmosferini belirlediği kentler, Osmanlı elçileri için modern uygarlığın sembolü olarak algılanır.” (Turan, 2004: 80)

Batı'nın gösterdiği bu gelişim sürecini ilk olarak 1721 yılında Fransa'ya sefir olarak gönderilen, Yirmi Sekiz Çelebi Mehmed Efendi'nin kaleme aldığı “Sefaretname”sinden öğreniriz. “Osmanlı aydını, batı medeniyetini, bilhassa bu medeniyetin üstün taraflarını ilk defa onun kaleminden öğrenir. (Okay, 1998: 46) “Yirmi Sekiz Çelebi Mehmed Efendi, bu bilinmeyen Batı'nın bir Osmanlı gözüyle ilk müşahadelerini, ilk intibalarını verir. Çelebi'nin gördüğü eklüz'lü kanallar, şehirlerin ve sokakların intizamı, bahçelerin, ormanların tanzimi, mektepler, laboratuvarlar, Goblen tezgâhları, rasathane hulâsa her biri ölçüye ve ilme bağlı bir takım teknik marifetler ona şaşkınlıkla karışık bir hayranlığa sevk eder.”(Okay, 2008: 21)

Batı medeniyetinin üstünlüğünün farkına varılmasıyla, Batı'ya yönelik başlar. Batılılaşma ilk olarak askeri alanlardaki eksiklerin giderilmesi olarak algılanır. Tanzimat'la birlikte bu süreç toplumun her alanında görülür. Batılılaşma sürecinde Avrupa'ya eğitim için giden öğrenciler, ülke içindeki azınlıklar ve batılılaşma süreciyle gelen yabancılar batılılaşma sürecinin şekillenmesinde önemli rol oynar. “Batılı bir tarzda Batıcı bir tutumla yetişen nesiller, yenilikleri daha kolay benimser.” (Özer, 2005: 23) Bu benimseme toplumun her kesimine hızla yayılır.

Batılılaşma sürecinin en önemli unsurlarından biri yabancılardır. Batılılaşma sürecinde yabancılar ve Osmanlı içerisinde bulunan azınlıklar, batılı bir hayat tarzının hızlı ilerlemesinde etkili olurlar. İstanbul'un birçok semtinde görülmekle birlikte; özellikle Beyoğlu, yabancıların yerleştiği ve batılı bir hayat tarzının hâkim olduğu semttir.

Tanzimat'la başlayan değişim, Islahat Fermanı'yla artar. Toplumda görülen batılı yaşam hızlı bir şekilde yayılır. Özellikle ticaret hayatında öne çıkan yabancılar, bu dönemde Beyoğlu'nda mağazalar açarak, ticarete önemli faaliyetlerde bulunurlar. Ticaret hayatı beraberinde lokanta, otel ve eğlence mekânlarının açılmasına zemin hazırlar. Açılan bu mekânlar ve ticari hayat, batı medeniyeti ile paralel bir yaşam sürecinin şekillenmesinde rol oynar.

⁹ Fırat Üniversitesi Fen Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, ozcanbayrak@gmail.com

Milli Edebiyat dönemine kadar hayatın birçok alanında görülen yabancıların, sosyal hayatı şekillendirdikleri görülür. “Ülkede meyhane, bar, otel, kumarhane, genelev, moda mağazaları, lokanta, eczane, fotoğrafçı, sinema gibi bütün unsurların ilk sahipleri, kurucuları, çalıştırıcıları ve çalışanları yabancılar olmuştur.” (Çıkla, 2004: 328) Özellikle bu dönemde Fransızların etkisi görülür. “Fransızlar ne yapıyorlarsa hemen yapmak, onların her türlü adetlerini Tanrı emri imiş gibi taklit etmek için müthiş bir telaş görülür. Bugün her şeyimiz Fransız usulü oldu: Kıyafetimiz, mutfağımız, dilimiz, adetlerimiz, hatta kusurlarımız bile Fransız.” (Öztürk, 2001, 32)

Batılılaşma sürecinde etkili olan en önemli unsurlardan biri, çocukların yetiştirilmesi için tutulan mürebbiyelerdir. “1830’lu yıllarda yurt dışından özel olarak getirilen mürebbiyeler, Türklerin konukseverliği ve cömertliği sayesinde 1850’lerden sonra kendileri gelmeye başlar. Hatta dönemin gazetelerine ilanlar vererek eğitilecek öğrenci aramışlardır.” (Şen, 2006: 2) Mürebbiyeler batılılaşma sürecinde “Batılı yaşayış ve kültür unsurlarının Türk evlerine kadar girip yayılmasında en etkili faktörlerden” (Kavcar, 1985: 182) birini oluşturur.

Batılılaşma sürecinde mürebbiyelerle birlikte konak hizmetinde, ticarete, çeşitli mesleklerde ve memuriyette yabancıları görmek mümkündür.

Mürebbiyeler ve Eğiticiler

Batılılaşma sürecinde özellikle yanlış batılılaşmada, mürebbiye ve hizmetçilerin kültürel değişimde önemli rolleri görülür. Bu değişimle birlikte kendi yaşantıları ve bakış açılarıyla “Türk aile yapısı üzerinde açtıkları tahripkâr vasıfları görülmektedir.” (Gündüz, 1997: 524)

“*Jöntürk*”te Ayşe’nin müzik ve dil eğitimi için dört Fransız öğretmen tutulduğu belirtilir. Bu öğretmenlerin üçü müzik eğitim, bir tanesi dil eğitimi verir. “*Ayrıca küçük hanımefendiye Fransızca öğretmek için bir de gayet iyi bir Fransız muallimi haftada üç gün ders vermeye geliyordu.*” (s.68)

“*Küçük Paşa*”da Salih’in pratik bir şekilde Fransızca öğrenmesi, okuyup, yazabilmesi için Aleksandrin Bujie adında bir mürebbiye tutulur. Aleksandrin Bujie’nin kişiliği anlatılarak, kendisini Salih’e sevdirdiği belirtilir. Bu kurulan sevgi ile Salih’e Fransızca öğretmeye çalışır.

“*Handan*” romanında Handan’ın, müzik, sosyoloji ve felsefe üzerine Nazım’dan eğitim alması düşünülür. Nazım’ın bu derslerin hepsini okutmasına karar verilirken; müzik eğitimi için Don Pedrelli adında bir yabancından ders alır.

“*Seviye Talip*”te Seviye’nin eğitimi için tutulan bir İngiliz mürebbiye yer almaktadır. Bu mürebbiye eserde “*Onun kalın ayakkaabil, gözlüklü, kuru bir İngiliz mürebbiyesi vardı.*” (s.28) şeklinde verilir.

Milli Edebiyat dönemi romanlarında yer alan yabancı eğiticileri fert olarak görmekle birlikte; eğitim kurumlarının içerisinde de görmekteyiz. Özellikle batılılaşma sürecinde Osmanlı’nın karşılaştığı sorunlardan biri bu okullardaki misyonerlik faaliyetleridir. Bu faaliyetlerde özellikle ABD’nin ve diğer Batılı devletlerin aktif olduğu görülür. 1896’da Everett P. Wheeler’in “Biz Türkiye’de Hristiyanlar ve Hristiyanlık için okul, hastane açıyoruz, ilaç götürüyoruz, modern tıbbi ve eğitimi kuruyoruz. Türk bizi istemeyebilir ama oranın sahibi Türkler değil ki...”(Ortaylı, 2007: 115) sözü yabancıların eğitim kurumlarına verdikleri önemin gerçek sebebinin belirginleştirir.

“*Son Eseri*”nde Kamuran’ın yatılı olarak verildiği “*Dam dö Sion*” okulunda Hemşire Terez adındaki görevli misyonerlik faaliyetlerinde bulunmaktadır. Hemşire Terez Katolik olup, Kamuran’ı misyonerlik faaliyetleri doğrultusunda yönlendirerek Hıristiyan yapmak isteyen yabancı bir karakterdir. Hemşire Terez bu emeline muvaffak olamaz. Bu amaç Kamuran’a din duygusunda önemli katkılar sağlayarak, dinine daha bağlı bir Müslüman olmasını sağlar.

“*Ferda-yı Garam*”da mürebbiyelerin çocuklar üzerindeki etkisine dikkat çekilir. Sermed Hanım’ın İngiliz modasına aşırı bir düşkünlük göstermesi, “*Sermed Hanım’a mürebbiyesinden, Miss Morogand’dan...*” (s.23) kalma bir alışkanlık olarak verilir. Eserde mürebbiye seçimi, Sermed ile Macid arasında çatışmaya neden olur.

“*Genç kız, Miss Morgan adında bir İngiliz mürebbiyenin eğitimine bırakılmıştı. Bu, Mâcid için yeni saldırılara vesile oldu. Niçin bir Fransız değil de, bir İngiliz?...“Mâcid, o zamana kadar yalnızca “Sermed” demeye alışmışken, maskaraca bir tavırla “Miss, miss!” diye seslenmeye başlar.*” (s.29)

Macid mürebbiye seçiminde Fransız değil de bir İngiliz seçilmesini kabul etmek istemez ve her fırsatta mürebbiyenin çocuğa öğrettiği bütün her şeyi çürütme yoluna gider. Bu davranışların sebebi bir noktada mürebbiyeyi Sermed’in seçmesidir. Sermed, Macid’in bu davranışlarına anlam veremez. Milli Edebiyat dönemine kadar her alanda Fransızlar görülür. Bu dönemle birlikte İngilizler toplum hayatında etkin olmaya başlar. İngilizlerin etkileri daha sonraki süreçte Fransızları geride bırakarak toplumun her alanına yayılır.

“*O tercih ettiği için bütün İngilizlerden nefret ettiği, (onun) bütün düşüncelerini reddedip küçümseyerek yalnız onu aşağılamak amacıyla, “Yalnızca Fransızlar!” diye genç kızda mürebbiyesinden kalma düşüncelerden oluşan inanç olarak ne varsa hepsini birer birer aşağılayarak çürütmek için bin dereden nasıl su getirdiğini, onun ufak bir hakaretli gülüşüne karşı günlerce direyerek yeni sebepler, yeni bahâneler bulmak için neler yaptığını, sevdiği yazarları, beğendiği şairleri, öyle düşünmediği hâlde ne kusurlara boğduğunu, ne çok alay ettiğini hatırlayarak, “Ne saçma!” diye söylendi.*” (s.33)

“*Çalığışu*”nda, Feride’nin “*Dam dö Sion*” okulda yatılı olarak okuduğu dönemde yabancı öğretmenleri görmekteyiz. Feride’nin, dördüncü sınıfı okurken Sör Aleksî adında bir öğreticinin kendilerine hatıra yazma görevi verdiğinden bahseder.

Konak Hizmetçileri

“*Jöntürk*”te konak içerisinde yaşayan insanlar verilirken, konağın yukarı hizmetine bakan ancak ismi verilmeyen yaşlı bir Ermeni kadın yer almaktadır. Romanda yer alan yabancı hizmetçiler konağın her türlü işini yaptıkları gibi, konak dışı getir götür işlerinde de kullanılır. Özellikle aşk mektuplarının götürülmesini konak hizmetçileri yapmaktadır. Romanda yer alan diğer hizmetçiler şu şekilde verilir:

“*Sabir Efendinin Gelini*”nde konak hizmetçisi olarak Sofî adlı bayanı görmekteyiz. Sofî tavırlarıyla konak aşçısının ilgisini çekmektedir. Sofî, Huriye ile aile düzenini bozmaktadır. Sofî, şimdiki bayanların hepsinin dostu olduğunu, Beyoğlu’nda bu tarz bir hayatın varlığını sürekli vurgulayarak Huriye’nin

düşüşünde rol oynar. Sofi eser içerisinde olaylara yön vermekle birlikte, olaylara eklemeler yaparak, diğer şahıslara ileten bir kişidir.

“Ateşten Gömlek”, “Mev’ut Hüküm”, “Yeni Turan” romanlarında yabancı hizmetçiler yer alır. “Ateşten Gömlek”te evin hizmetini yapan Katina adlı bayandır. “Mev’ut Hüküm”de ise isimleri verilmeyen iki hizmetçiden birinin yabancı olduğu belirtilir. “Yeni Turan”da ise Eleni yabancı kişi olarak görülmektedir.

“Acı Gülüş”te Ragibe evlilik üzerine yeni fikirleri doğru bulur. Ragibe, gelen görüncülere çıkmayıp evleneceği insanı, kendisinin görüp beğenmesi gerektiğini savunur. Bu amaçla dönemin gezinti yerleri olan “Kuşdili” ve “Haydarpaşa” çivarında “yanında Hıristiyan bir hizmetçi kızla her gün uzun uzun dolaşmalar yapar.” (s.113)

“Cadı”da yabancı olarak geçen konak bahçıvanının kızı Despina’dır. Fikriye Hanım tarafından bostan kulübesinde kocasıyla yakaladığı Despina, aile düzeninde güvensizliğe ve bozukluğa sebep olan bir konak çalışanıdır.

“Kuyruklu Yıldız Altında Bir Evlenme”de Dünya’ya çarpacağı tahmin edilen yıldızın, dünyaya büyük zarar vereceği ve insanların öleceği haberleri insanların davranışlarında etkili olur. Evin içerisinde şimdiye kadar görülmeyen bir samimiyet ve sevgi kendini gösterir. “*Dadım, öteki hizmetçimiz Anesto’yla kucak kucağıydılar. O ana kadar birbirine dokunaksız, sitemsiz muamele etmeyen bu iki Ermeni ve Rum hizmetçinin de ağlayarak sevgiyle birbirinin kucaklarına atıldıklarını şaşkınlıkla gördüm...*” (s.105)

“Son Arzu”da konak içerisinde biri Müslüman biri Hıristiyan olmak üzere iki hizmetçi çalışmaktadır. Eserde hizmetçiler sevgililer arasında mektuplaşmayı sağlayan kişilerdir. Sabih ile Nuriyezdandan arasındaki mektuplaşmayı sağlayan, Marika adlı hizmetçidir.

Sevgililer arasında mektuplaşmayı sağlayan yabancı hizmetçilerin yer aldığı romanlardan biri de “Şıpservedi”dir. Romanda yer alan Eleni mektuplaşmayı sağladığı gibi aile fertleri arasında mevcut olan çatışma ortamına da yön vermektedir. “*Böyle işleri başarmaya Eleni’nin yaratılışı pek elverişliydi. Sevenden sevilene yazılı, sözlü haber getirip götürmek; sanki Rum kızı böyle aracılıklar için yaratılmıştı. Bu ince işe neresinden başlamak gerektiğini Eleni çok düşünmeden kestirdi. Önce Lebibe’yle Zarafet’in arasını açmak, yahut Zarafet’i bu aracılığı yapmaktan alıkoyacak bir zorunluluğa sokmak gerekiyordu.*” (s.137)

“Sözde Kızlar”da Evdoksiya, Mebrure’yi İstanbul’daki akrabalarına ilk geliş esnasında karşılayan yabancı bir hizmetçidir. “*Genç kızın karşısında, saçları dağınık göz kapakları şişmiş, dudakları sarkmış, bakışları öfkeli ve meraklı ihtiyar bir Hıristiyan hizmetçi kadın vardı.*” (s. 9)

“İstanbul’un Bir Yüzü”nde konağın damadı İshak Bey kişilik problemi yaşayan, dönem dönem farklı davranışlar sergileyen, bir kişi olarak yer alır. İshak Bey’in dindarlık döneminde konakta çalışan hizmetçilerin dinlerini değiştirme konusundaki çabaları konaktaki hizmetçileri tanımamızı sağlar.

“*Katina’yı Fatma Belkis; Marika’yı Hatice Gülsüm gibi isimlere çevirir başlarına birer yeşil yemeni bağlatır, namaz surelerini öğretmeye başlardı.*” (s.51)

“Kiralık Konak”ta Madam Kronski adında konak çalışanı yer almaktadır. Madam Kronski eserde yanında çalıştığı insanlara zarar gelmesini istemeyen bir

kişidir. Seniha ile Faik arasındaki aşk ilişkisinin doğuracağı problemleri sezerek; Servet Bey ve Sakine Hanım'a bu aşk ilişkisini haber verir. Seniha ve Faik'in bir yıldan beri aşk yaşadıklarını fakat evlenmek istemediklerini belirtir.

"Efruz Bey" romanında rahat tavırlarıyla dikkat çeken Despina "Şeytan, maskara, güzel bir Rum kızı..." (s.23) yer almaktadır.

Ticaret ve Meslek Sahipleri

"Jöntürk"te gizli hafiyelik görevine getirilen Kazım Bey, esnafı rahat bırakmaz. Bu esnaflar içerisinde yabancılar ve azınlıklardan kişilerde yer alır.

"Alışveriş yaptığım Ermeni bir ekmekçi, iki seneden az bir zaman zarfında almış liradan fazla fidyeyi vermeyince bir rahat edememişti." (s.190)

Romanda yabancıların ticaretle ve ülkemizin ticari faaliyetleriyle yakından ilgilendikleri görülmektedir. Eser içerisinde geçen yabancı şahıslardan bir diğeri Fransız Ticaret Odası Başkanı Mösyö Giraud'dur. Yabancıların ticaretimiz hakkında bizden daha çok bilgi sahibi olduklarını görmekteyiz. "Ne acayip şeydir ki Bartın gibi küçücük bir iskeleimizde yıllık milyonlarca yumurta ihraç edildiği haberini bizden evvel İstanbul'da Fransız Ticaret Odası Başkanı Mösyö Giraud'dan almışızdır." (s.229)

"Sabir Efendinin Gelini"nde Huriye elbiselerini "Papaz Köprülü Modistra Kalyopi"(s.11) adında yabancı bir terziye diktirdiğini belirtilir.

"Gün Batarken"de ticaretle uğraşan Çemenoğlu Yordan adlı şahsı görmekteyiz. Çemenoğlu Yordan eğitime önem vermiş, çocuklardan birinin doktor diğeri avukat olmasını sağlamıştır. Ülkenin içinde bulunduğu sıkıntılı süreçte çocuklarını askere göndermemenin çaresini aramaktadır.

"Ateşten Gömlek"te salon işletmeciliği yapan Madam Tadian yer alır. Madam Tadian'ın salonu sohbet edilen ve gelenlerin güzel pastaları tattıkları bir yer konumundadır. "Nihayet Madam Tadia'nın pastaları etrafında neşemizi bulduk." (s.131)

"Seviye Talip"te Kalyo Rosi adlı terziden bahsedilir. Eserde balo esnasında Kalyo Rosi'nin diktiği elbiseler hakkında sohbet edilir.

— Pardon, azizem, Kalyo Rosi'nin fantezi elbiselere verdiği şık Şpigele lakırdı söylerseniz protesto ederim; İstanbul'da biricik "comme il faut" terzi." (s.25)

"Hakka Sığındık"ta terzi Niko ve ailesinden bahsedilir. Bu aile terzi Niko'nun ölümünden sonra dağılma sürecine girer. Romanda Niko'nun üç oğlu ve üç kızı olduğu söylenmesine rağmen, bu şahısların isimleri eserde yer almaz. Niko'nun ölümünden sonra erkekler dolandırıcılık gibi toplum hayatını bozan işlerle uğraşırken; kızlarında konaklarda hizmetçilik yaptığı belirtilir.

"Toraman"da birçok alanında görülen yabancılar berberlik mesleğinde de görülür. Şuayip Bey, kendisinden çok genç bir kıza gönlünü kaptırdıktan sonra genç görünme arzusu belirginleşir. Bunun için Perikli lakaplı yabancı bir berbere giderek saçlarını boyatır.

Eserde yer alan diğer bir yabancı belinden rahatsızlanan Hansa Hanım'ın doktora gidişinde görülür. Doktor ilaçları kullandıktan sonra kontrol amaçlı tekrar gelmesini ister. Doktorun bu isteği Hansa Hanım'a daha önce hastalandığında gittiği, Moronaki adlı doktorunda aynı bu cümleyi kullandığını hatırlar.

"Şimşek"te Müfid'in çalıştığı iş yerinde yabancılar söz sahibidir. Müfid, evin iş yerine uzaklığını ifade ederken; iş yeri İstanbul tarafında olanların deniz aşırı

yerde oturmalarının anlamsız olduğunu bu mesafenin gecikmelere sebep olacağını belirtir. Müfid, iş yerine geç gitme noktasında yabancıların hassasiyetlerini dile getirir. “*Bundan sonra önümüz yaz. Lodos havalarda vapurun tehiri çoğalacak. Halbuki şirkette Amerikalılar bir saniyelik tehiri bile hazmetmiyorlar. Onların iş ciddiyetleri ma'lum. Biz Pervin'le düşünüp taşındık, İstanbul tarafına geçmek istiyoruz.*” (s.26)

Eserde görülen bir diğer yabancı terzi yapın bir Rum'dur. Behire, giyimi ile dikkat çeken Pervin'i övarken, terzi hakkında bilgi ediniriz. “*Sana siyah daima iyi gidiyor. Kime yaptırdın bu rodunu? Dişleri çürük Rum terziye mi? Vallahi mükemmel yapmış. Var canım o kadında gusto var.*” (s.49)

“*İstanbul'un Bir Yüzü*”nde Kani, ticaret hayatına atıldıktan kısa bir süre sonra tanışmış olduğu yabancı ile yaptıkları ticari faaliyetlerde çok zengin olur. “*...ayaklarına bir Yahudi dolaştı, belki adını duydun, Samuel, el ele tuttuk, şu iş, bu iş, derken bu dereceyi bulduk...*” (s.32)

“*Çete*”de meslek sahibi olarak Doktor Mantegazza'nın ismi geçer. Doktorun Mantegazza eserde hastasına yaptığı “*Ben çiçek koklarken o derece güçlü bir zevk duyarım ki, bir günah işlediğim aldanişına kapılırım.*”(s.6) itirafı hatırlayışı ile yer alır.

“*Çalığışu*”nda Piyer For adında yabancı bir gazeteci yer almaktadır. Bu gazetecinin Maarif Müdürünü ziyaret etmesi ve müdürün bir iki okul gezdirerek eğitim alanında lehimizde bir yazı yazdırabilme ümidi bu yabancı gazetecinin eserdeki yer alış sürecini oluşturur.

“*Bir Sürgün*”de Batı hayatını merak ederek kaçın Doktor Hikmet, batı yaşamının gerçek yüzünü görünce pişman olur ve bu süreçte parasızlık, hastalık gibi birçok sıkıntıyla karşılaşır. Bu sıkıntılı süreçte kendisine yardım eden yine bir meslektaşı olur. Eserde geçen Doktor Pienot, Batı hayatındaki olumsuzlukları objektif bir gözle değerlendiren biri olarak eserde yer alır.

“*Efruz Bey*”de ticaret hayatında yabancıların etkili oldukları alan matbaacılıktır. Efruz Bey'in yazdığı kitap hakkında asılsız övgüleri ve çok sattığını söylemesi, kitabın baskısının yapıldığı matbaadan bu konuyla ilgili bilgi alınmasıyla, gerçeklerin ortaya çıktığını görürüz. Matbaa sahibi basılan kitaptan sadece on beş adet satıldığını, satılmayanları da kâğıt yapıyla uğraşın Yahudi birine verildiğini belirtir.

Memurlar

“*Gün Batarken*”de Çemenoğlu Yordan'ın çocuklarını askere göndermeme sürecinde Prodromos adlı şahıs yardım eder. Prodromos, “*Ahz-ı asker şubesinde gayr-i müsellâh yerli efrad meyanından intihab edilmiş “Cingözoğlu Prodromos” namında bir Rum yazıcısı vardı. Bu genç Türkçeyi o havalıye mahsus şiveyle tekellüm etmekle beraber, iyi okuyor ve pek iyi yazıyordu. Hatta şubenin kapılarında yapışık “Makam-ı Riyaset” “Birinci Bölük” gibi yazılar hep Prodromos'un birer nûmune-i hüsn-i hattı idi.*” (s.9)

“*Şimşek*”te Müfid'in çalıştığı dairede İtalyan bir kâtibin çalıştığı verilir. Bu İtalyan kâtip Müfid'in bir dönem sıkıntılarını paylaşın bir yabancısıdır.

Diğer Yabancılar

“*Jöntürk*”te Nurullah ihbar edilince yakalanır ve hapiste geçirdiği sürede çamaşırların ve çarşafın temizliği Hıristiyan bir Arap kadın tarafından yapılır.

“*Gün Batarken*”de İzmirli adlı yabancı bir bayan ve teyzesi yer almaktadır. İzmirli’nun teyzesi çamaşır yıkayarak geçimini sağlayan ve yeğenine bakıp büyüten bir yabancısıdır. Muharebenin başlamasıyla pahalılaştıran hayat karşısında İzmirli, “*hemen bütün arkadaşlarının, akran ve emsalinin yaptığını yaptı. Almanların kucagında dolaşmaya başladı. Mamâfih bu suretle de ancak karnı doyuyordu.*” (s.49)

“*Ateşten Gömlek*”te dönemin savaş ortamı verilmeye çalışılır. Bu ortam içerisinde evlere baskınlar yapan İngiliz askeri ve onlara tercümanlık yapan ismi verilmeyen bir Ermeni’den bahsedilir.

“*Nihayet bizim eve de geldiler. Çarşaflandım, kapıyı açtım. Bir ermeni tercüman, bir küme İngiliz askerine tercümanlık ediyor. Ağzı kulaklarına kadar açık, öyle muzaffer sırtıyor ki zavallı uşak Ermeni’yi, hatta bize isyan ederken severdim, fakat İngilizlere uşaklık ederken küçük bir şey!*” (s.59)

“*Handan*”da Hüsnü Paşa, sadakatsiz bir eş olarak romanda yer alır. Hüsnü Paşa yurtdışı seyahatinde tutulacak evi ve gezinti yapılacak yerleri Madam Juliette’nin oturduğu semte göre planlar. Hüsnü Paşa’nın, Madam Juliette ile ilişki bulunmaktadır.

“*Raik’in Annesi*”nde Abbas Paşa iskelesine sandalı getiren Yanko adlı bir yabancı ile Halki Palas otelinde Matmazel Kalinko ve Madam Orpide adlı yabancılar yer alır. Rauf eğlence hayatına meraklı olan biridir. Romanda yer alan diğer yabancılar Rauf’la birlikte okuyucuya verilir. Rauf’un, ismi verilmeyen Lehli bir kadınla ilişkisi ve Ogustin adında yabancı biriyle bira içişinde, diğer yabancıları görürüz.

“*Seviye Talip*”te Numan ve Fahri’nin okul döneminden arkadaşı oldukları bir İngiliz yer alır.

“*Büyük caddede, bir moda dükkânının göz kamaştıran aydınlıklarından uzun boylu bir İngiliz’in çıktığını gördüm. Hemen tanıdım. Bu, bizim Oksford’da sınıf arkadaşımız Fred Lesley idi.*” (s.95)

“*Seviye Talip*”te Numan’ın yurtdışında kaldığı dönemde edindiği dostlardan biri olan Fred’in, gönderdiği mektupla eserde yer alan yabancılarıdır.

“*Dün akşam Evelin Marchal’dan, yani primadonnadan bir mektup aldım. Onu İngiltere’den beri tanırım. Altın gibi bir kızdır. Kendisini dostlarımdan Lord Stanley koruyor. Hatta bir evlenme dedikodusu bile var; fakat Evelin özgürlüğünü sever, hiç acele etmeyen bir kızdır.*” (s.99)

“*Acı Gülüş*” romanında Yağlıkçı Hasan Efendi’nin, Uncu Ahmet’in evini bastırması esnasında tesadüfen iki yabancı fotoğrafçı yer alır ve olaylar hakkında yorumlar yapar.

“*O civarda bulunan vükelâdan birinin konağına misafir gelmiş iki Frenk bu baskın patirtisini işitince yanlarından hiç ayırmadıkları fotoğraf makineleriyle, magnezyumları ile vaka yerine hemen koşmuşlardı.*” (s.48)

“*Sevda Peşinde*” sandalcılık yapan yabancılarından birinin ismi geçer. Ayn-ı Nur hanımın intihar etmeye karar verdikten sonra “*tersane iskelesinde bağlı bulunan Nikolinin sandalını çözerek binip açıldığı*” (s.21) belirtir.

“*Şipsevdi*” romanında, alafrangalığın iyi geleneklerinden olan bazı unsurların doğuda kullanımını sağlamak üzere, bir dernek kurma çalışması yapılır. Şark

Akademyası (Doğu Akademisi) adındaki bu dernek, Beyoğlu'nda Mösyö Mc Ferlan'ın evinde kurulur.

"Aydemir"de yabancı olarak yer alan kişi D.M adlı bayandır. Neyyir ve Hazin, evlilik maceralarını bir eğlence ortamında Fransız Madam D.M'ye anlatmaktadır. Madam D.M, eğlence ortamında edebiyatçılarımızdan olduğu belirtilen Ali Cevat Bey ile Fransızca üzerine sohbet eder.

"Sözde Kızlar"da yabancıların toplum hayatının bozulmasında etkin rol oynayıp zemin hazırladıkları görülür. Toplum yaşamında birçok alanda görülen yabancılar, aşıkların buluşmalarında ve yasak aşkların yaşanmasında, rol alırlar. Salih'in gece bahçede buluşma teklifine, Nazmiye'nin cevabı bu tespiti belirginleştirir.

— Hayır, hayır... Yarın yine Madam Panayota'nın odasına gideriz, orası rahat.

— Öff... Orası da benim içimi gıcıkıyor, yatağın halini görmedin mi? Gelincikler serpilmiş gibi dalga dalga kan lekeleri... Berbat şey... Vazgeç... Sen bu gece in aşağı... Pek canım istiyor, uzun etme!" (s.50)

Romanda ismi geçen diğer yabancılar Silviya ve Rejina adlı bayanlardır. Behiç, Silviya ile evlilik dışı bir aşk yaşamaktadır. Belma, Silviya ile Behiç arasında yaşanan aşkı kıskanması ve Behiç'e ilgi duyması nedeniyle, Silviya'nın yerine geçmek istediğini belirtir. Belma bu ilişki neticesinde Behiç'ten frengi hastalığını kapar. Behiç, hastalığın Rejina adlı bayandan bulaştığını söyler.

"İstanbul'un Bir Yüzü"nde yabancıların eğlence hayatında yer aldığı görülür. Kani, bankada çalıştığı dönemde adam olamamasına sebep olarak gösterdiği eğlence evini, yabancılar çalıştırmaktadır. Kani'nin sürekli gittiği bu yer Maryanko'nun evidir. Eserde bu evin bekciliğini de bir Ermeni yapmaktadır. Kani'nin, bu eve gidişlerini ve değerlendirişi eserde şöyle verilir: "...Uzunçarşı'da bir ev vardı. Maryanko'nun evi, bir zamanlar elime geçeni gider orada tükettirdim; zaten Ziraat Bankası'nda adam olamadığının sebebi orasıydı." (s.26)

Eserde Settar Efendizade tanıtılırken, yabancıların görmüş oldukları itibara dikkat çekilir. Özellikle gençlerimizin yabancı gençlere verdikleri değer vurgulanırken; iki yabancı genç örnek olarak gösterilir.

"Küçükhanımlar arasında bir "Matmazel Mari" ile bir de "Mis Novart" dolaşıyordu. Biri Rum, biri Ermeni... Onlara itibar fazla idi; İstanbul ve Ada seyranlarında bu küçük milyonerlere refakat eden şu âdi komşu kızları, cedbeced (babadan babaya) hanedan, bir büyük ecnebi ailesine mensup prensler kadar ikram ve ihtiram (saygı) görüyorlar; zavallı bizim paralı, fakat, akılsız çocukları etraflarında pervane gibi döndürüyorlardı." (s.141)

"Çete"de yabancı olarak Ernest ailesi yer alır. Yüzbaşı Ernest ile Madam Ernest olarak geçmektedir. Eserde ayrıca yüzbaşının bir başka eşi olan bayan da eserde yer alır. "Yüzbaşı Ernest'in karısı olarak şimdi odasında bulunan bu kadın Karadeniz kıyılarında tüyler ürpertici maceralarıyla ün yapmış bir Rus Grandüşesi, Kızıl ve Beyaz Rus ordularını korktuğu ve taptığı Nina Daviloviç idi." (s.8)

Osmanlı İmparatorluğunda uzun yıllar devletin ve milletin bir parçası olarak yaşamış olan azınlıklar, gelişen olaylar neticesinde bu bütünlüğe karşı davranışlar sergilemeye başlar. Bu davranışların temelinde işgalci güçlerle olan yakınlıklarında

önemli payı bulunmaktadır. Bu azınlıkların başında Ermeniler gelir. Eser içerisinde de bir grup Ermeni genci yer alır. İşgal ordularının göz yummasından, cesaret alan Ermeni gençleri dört, beş Türkü sokak ortasında vurduktan sonra ellerini kollarını sallayarak gittiklerini ve her hangi bir soruşturma görmedikleri belirtilir.

“Çalıklusu”nda Piyer For isimli gazetecinin Maarif Müdürünü ziyaretinde Kristiyan adlı bayanı görmekteyiz. Kristiyan, Feride’nin “*Dam dö Sion*” dan okul arkadaşıdır. Feride’nin hocalığa ve özellikle Anadolu’nun kendi halinde, yokluğun dahi yok olduğu bir yerde öğretmenlik yapmasına bir anlam veremez. Bu düşünceler doğrultusunda yapılan konuşmaya, Piyer For yeni yetişen neslin Anadolu’ya duyarsız kalmadığını, İstanbul’u ve rahat bir hayatı bırakarak Anadolu’yu uyandırmaya geldiğini belirtir.

“*Salon Köşeleri*”nde yabancıları eğlence hayatı içerisinde görürüz. Romadaki yabancılar ilk olarak Şekip Bey’in bakışıyla verilir. Kristalin adlı bayana gönderilen çiçeklerin üzerindeki nottan hareketle Kristalin’i tanıttığı gibi, onun hakkındaki görüşlerini de dile getirir.

Romanda eğlence hayatı içerisinde görülen diğer yabancılar, balo esnasındaki konuşmalarda geçer. Bu konuşmalar genellikle dans üzerine yapılmaktadır. Bu konuşmalar Şekip Bey ile Madam Jackon, Miss Lydia ve Madam Sanşayn arasında geçer. Şekip Bey’in valsta bilmediği ayrıntıları öğrenmesi için Madam Daven’in evinde verilen çay partisine davet edilir. Bu çay partisinde Laura adlı bayanda bulunur. Havanın sıcak oluşu nedeniyle Şekip Bey, Laura’yı yelpazelemektedir. Eğlence hayatı içerisinde ismi geçen diğer yabancı şahıslar Madam Rostov, Madam Duperstini ve Madam Sanjet’dir.

“*Bir Sürgün*”de İzmir’den Avrupa’ya kaçan Doktor Hikmet’in macerası anlatılır. Olayların büyük bir bölümü yurtdışında geçmesine rağmen, eser içerisinde görülen yabancı şahıs sayısı oldukça azdır. Eser daha çok Doktor Hikmet’in olayları değerlendirmesi ile şekillenir. Romanda Duchesse d’Urat adında zengin dul yer alır. Duchesse d’Urat silik bir karakterdir. Ragıp Bey, Doktor Hikmet’in sıkıntılarını dağıtmak için Duchesse d’Urat adlı bayanın evindeki baloya götürüşüyle yer alır. Balo içerisinde Comtesse adında bir ihtiyar ve Arlette adındaki genç bayan yer almaktadır. Arlette ile Doktor Hikmet arasındaki yakınlaşma okurun Arlette’yi yakından tanımasına fırsat verir. Arlette Batı medeniyeti içerisinde yok olma sürecini yaşayan, bir aile ortamında büyür. Bu aile ortamı birçok sıkıntı çekmesine ve sokak hayatına sürüklenmesine neden olur.

“*Kiralık Konak*”ta Batı hayatına ilgi duyan Seniha, Avrupa’ya kaçış planları yapar. Seniha’nın bu kaçıışı, romanlar içerisinde ailenin izni olmadan bayanın ülke dışına çıkışının ilk örneğidir. Seniha’ya bu kaçış planında ve sürecinde yardım eden Madam Kraft adlı bayandır.

Yapılan tespitlerden hareketle, batılılaşma sürecinde yabancıların toplumsal yaşamın her alanında yer aldıkları görülür. Yabancıların bu konumu batılılaşma sürecini hızlandırır. Yabancılar eğitim, sağlık ticaret gibi toplumu ayakta tutan birçok alanda söz sahibidir. Bu alanların yanında eğlence hayatında da yabancılar yer almaktadır. Toplumun her alanında söz sahibi olan yabancılar, yaşamlarıyla dikkat çekmekte ve insanımızı etkilemektedir. Bu etkileşim geleneksel yapıdan gelen birçok değerini yozlaşmasına ve yok olmasına neden olur.

Osmanlı devletinin taklide dayalı yanlış batılılaşma politikası ve yabancıların batılılaşma sürecindeki yaşantıları, toplumun her kesiminde değişime neden olur. Bu değişim, yozlaşan bir yapıya sürükler. Bu sürükleniş, geleneksel süreçten gelen birçok unsura zarar verir. Toplumumuzu ayakta tutan unsurların zarar görmesi ve yok olması, devletin yıkım sürecini hızlandırır.

KAYNAKLAR

- Ahmet Mithat Efendi, Jöntürk, Kum Saati Yayınları, İstanbul.
- Cahit Kavcar, Batılılaşma Açısından Servet-i Fünûn Dönemi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1985.
- Ercümend Ekrem Talu, Sabir Efendinin Gelini, Gayret Kitabevi, İstanbul 1939.
- _____, _____, Gün Batarken, Kültür Bakanlığı Yayınları, No: 1200, Ankara 1990.
- Halide Edip Adıvar, Seviyye Talip, Atlas Kitabevi, İstanbul 1973.
- _____, _____, Ateşten Gömlek, Özgür Yayınları, İstanbul 2006.
- Hüseyin Rahmi Gürpınar, Acı Güllüş (Tebessüm-i Elem), Atlas Kitabevi, İstanbul 1967.
- _____, _____, Sevda Peşinde, Hilmi Kitabevi, İstanbul 1948.
- _____, _____, Kuyruklu Yıldız Altında Bir Evlenme, Özgür Yayınları, İstanbul 2004.
- _____, _____, Şipsevdi, Atlas Kitabevi, İstanbul 1990.
- İlber Ortaylı, Batılılaşma Yolunda, Merkez Kitapları, İstanbul 2007.
- _____, _____, Batılılaşma ya da Batılılaşma, Truva Yayınları, İstanbul 2005.
- Mehmet Rauf, Ferdâ-yı Garâm, Bordo Siyah Yayınları, İstanbul 2005.
- Namık Sinan Turan, "Osmanlı Diplomasisinde Batı İmgisinin Değişimi ve Elçiliklerin Etkisi", Trakya Üniversitesi, Soysal Bilimler Dergisi, C.5, S.2, s.57-86, Aralık 2004.
- Nurettin Öztürk, Türk Edebiyatında İnsan, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2001.
- Orhan Okay, Batı Medeniyeti Karşısında Ahmed Mithat Efendi, Dergah Yayınları, İstanbul 2008.
- _____, _____, Sanat ve Edebiyat Yazıları, Dergah Yayınları, İstanbul 1998.
- Osman Gündüz, Meşrutiyet Romanında Yapı ve Tema, C.II, MEB Yayınları, İstanbul 1997.
- Ömer Seyfettin, Efruz Bey, Yuva Yayınları, İstanbul 2005.
- Peyami Safa, Sözde Kızlar, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1989.
- _____, _____, Şimşek, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1997.
- Refik Halid Karay, İstanbul'un Bir Yüzü, İnkılâp Kitabevi, 1999.
- _____, _____, Çete, İnkılâp Kitabevi, İstanbul.
- Selçuk Çıkla, Kültür Değişimleri ve Servet-i Fünûn Romanı, Akçağ Yayınları, Ankara 2004.
- Zeynep Şen, Batılılaşma Sürecinde Mürebbiyeler, Marmara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006.

BAHTİYAR VAHAPZADE'YE SAYGI

Abdülkadir GÜLER

*Diyorum
Sefası bitti ömrümün,
Şimdi dağa çıkarım düze elveda
Düze duman çöker, düze kar yağar
Bahara elveda, yaza elveda.*

*Bahtiyar
Derinde sızlayıp yanan
Kalbini dağlayıp üzer her zaman
Göze hüznün çöker, göze yaş dolar
Sevince elveda, düşe elveda.*

*Şimdi öz kökünden süzülen benim,
Özge budaklara dizilen benim,
Şimdi ne sen sensin, ne de ben benim,
Biz ki biz değiliz, bize elveda...*

Bahtiyar Vahapzade, “**ELVEDA**” adını taşıyan Şiirinde “*Bahara elveda, yaza elveda*” derken bir kış akşamında “*elveda*” diyerek göçtü aramızdan. “*Elveda*” “şiiri bu manidar sözlerle gerçek oldu,

Türk dünyasının usta şairi Bahtiyar Vahapzade’yi kaybettik. Azerbaycanlı şair bahtiyar Vahapzade 84 yaşında iken Bakü şehrinde hayata gözlerini yumdu. Azerbaycanlıların değimiyle aramızdan göç eyledi veya dünyasını değiştirdi. Bahtiyar Vahapzade Türk dünyasının yaşayan en büyük şairlerinden biri idi. Türk dünyasında sevilen ve tanınan bir ünlü şairdi. Aramızdan göç ederken, geride kalanlara, yeni kuşaklara kalıcı eserler bıraktı, gitti, ondan önce gidenlere kavuştu. Önce büyük özlem duyduğu annesine, Hacı Ahmet Yesevi’ye, Mevlana’ya ve bizim sevgili ozanımız koca Yunus Emre’ye kavuştu...

Geçen yıl 16.Uluslar arası Hazar Şiir Akşamları Elazığ’da onun adına şanına yakışır bir şekilde, görkemli törenlerle kutlanmıştı. Bu törenlere ben de Aydın-Söke’den davet edilmişim.6-7-8 Kasım2008 tarihlerinde kutlanan bu programlar sırasında Bahtiyar Vahapzade adını taşıyan bir caddeye de Kültür ve Turizm Bakanımız Sayın Ertuğrul Günay tarafından açılışı gerçekleştirildi. Ancak ne var ki şair Bahtiyar Vahapzade hasta olduğu için bu törenlere katılamamıştı.

Bahtiyar Vahapzade Türk ve Azeri edebiyatının önde gelen kalemlerinden biriydi. Azerbaycan’ın özgürlük ve bağımsızlığı bağlamında uzun yıllar eserleriyle ışık tutmaya çaba gösterdi. Türkiye’ye âşıktı. Türkiye ile Azerbaycan halklarını arasındaki kardeşliği tuzlu suya benzetiyordu. “ bir sözünde: **Bu tuzlu sudan**

İçtikçe yanarsın, yandıkça da içersin. Türkiye güçlü olunca tesiri bize de yansır, Türkiye ile Azerbaycan iki kardeş ülkedir. Birbirlerine destek vereceklerdir. Halklar arasında ortak değerlerimiz vardır, Yunus Emre Türkiye'nin olduğu kadar bizimdir. Fuzuli de o kadar Türkiye'nindir “ diyordu.

Bahtiyar Vahapzade Türkiye'yi ve Türk Kültürüne sevdalı idi. Yine bir başka konuşmasında : *“Türkiye'ye ilk defa 1961 yılında gemiyle gitmişim. Para bozdurmak için girdiğim bankaya kimliğimi göstermem lazımdı. Sovyet pasaportumu uzattım. Paraları değiştirdi ve bir makbuz verdi. İlk kez Türkçe ve üzerinde de Bahtiyar Vahapzade yazan bir makbuz görmüştüm. Onu hayatım boyunca muhafaza ettim. Şu andaki tek arzum, ölümden önce son bir kez daha Türkiye'yi görmektir”* diyordu. (Ne yazık ki bu arzusuna kavuşamadı). *Bütün kardeş ülkelerin istifade edeceği ve merkezi Türkiye'de olan bir Türk dünyası akademisi kurulmalı, Benim hem Azerbaycan hem de Türkiye'deki yetkililerimize tavsiyem ve ricam budur. Merkezde, fen bilimlerinin yanı sıra tarihçi ve edebiyatçı da bulunmalıdır. Akademi, ortak bir terminoloji merkezi olmalıdır. Bu çok arzu ettiğim bir hayaldir, 50 yıllık mücadelemdir”*. Bunları görmeden aramızdan ayrıldı.

Kasım 2008 tarihinde Elazığ'da yapılan 16. Uluslararası Hazar Şiir akşamlarına davet edildi ve bu etkinlik onun adına yapıldığı halde, hasta yatağından kalkıp Türkiye'ye gelememişti. Azerbaycan'dan gelen şair Zalimhan Yakup ile birlikte selamlarını, sevgilerini göndermişti.

Yukarıda belirttiğimiz gibi O, bir Türkiye sevdalısı idi. “Türkiye - Azerbaycan” başlıklı şiirinde şunları vurguluyordu ozanca: *“ Bir ananın iki oğlu / Bir ağacın iki kolu / O da ulu, o da ulu / Azerbaycan – Türkiye // Dinimiz bir, dilimiz bir / Ayımız bir, yolumuz bir / Aşkımız bir, yolumuz bir / Azerbaycan - Türkiye // Anayurt'ta yuva kurdum, Ata yurda gönül verdim / Ana yurdum, ata yurdum / Azerbaycan /- Türkiye. (1)*

Bayrak deyince aklıma ünlü bayrak şairi Arif Nihat Asya ve onun yazdığı bayrak şiiri aklıma gelir. Şanlı bayrağımıza *“ kız kardeşimin gelinliği, şehidimin son örtüsü “* diyordu. Bayrak için birçok şairin şiiri vardır. Bahtiyar Vahapzade'nin de bayrak adını taşıyan bir şiiri vardır: adı geçen şiirden bir iki dizeyi sizlerle de paylaşmak istiyorum, hem onu ve hem de Arif Nihat Asya'yı rahmetle analım diye:

*Toprağım üstüne kölgeler salan
Menim varlığımın cilası bayrak
Zaferden doğulmuş Göktürk'ten kalan
Kurt başlı bayrağın balası bayrak.*

*Üç renkli bayrağın kölgesinde men
Karaca toprağı veten görmüşem,
Zafer güllerini dövri kadimden
Bayrak ışığında biten görmüşem.*

*Harda ecdadımın ayak izi var
Bu zafer bayrağım orda dikesin*

*Geçtiği yerlerde dağlar yamaçlar
Onun huzuruna salama gelsin.*

Şair Bahtiyar Vahapzade vatanını, ulusunu, bayrağını sevdiği gibi onda da bir anne sevgisi vardı. Şiirinin ana kaynağı vatan sevgisi, vatan toprağı ve ana sevgisi idi. Geleneğe bağlı, milli birlik ve beraberlikten yana idi. Hemen hemen yazdığı bütün şiirlerinde bayrak, vatan ve ana sevgisi hâkimdi. Annelerin vermiş oldukları tarifsiz emeklerine, saygılı idi. Onların manevi değerlerini bir şair olarak çok yakından takip ediyor ve bunu şiirleriyle de ölümsüzleştiriyordu. Sevgili annesini bir soğuk günde kara kışta Şubat ayında yitirmişti. Yüce Mevla'nın takdirine bakın ki oda Şubat ayında aramızdan ayrıldı. Şubat 1963 tarihinde yazdığı "ANNE" şiirinde şunları yazıyor:

*Ne hız ellerini üzdün dünyadan
Balanı tek koyup nereye gittin?
Nasıl yok olurmuş bir anda insan
Sanki bu dünyada hiç yok imişsin?*

*Güneş gurup etti.. Oda karardı,
Bir anda yok oldun sen hayal gibi
Şimdi düşünürüm senden ne gibi
Gönlümde hatıran kara hal gibi.*

Şairimizin anne sevgisinden başka bir de vatan sevgisinin ayrı bir yeri vardı. Vatanını. Vatanın içinde bulunduğu insanların candan seviyor. Ömrünü gurbette geçirenler, vatanın kıymetini daha iyi biliyorlar, vatan özlemi vatan hasreti bambaşkadır. "Gerekirse vatanım uğruna babalar gibi canımı feda etmekten çekinmem" diyordu bir şiirinde. İşte vatan sevgisini içeren şu dizelerle ortaya koyuyor düşüncelerini:

*Demez ki,..sevirem men vetenimi
Çoh azdır " veteni sevirem" demek
Vetenin yolunda babalar kimi
Canını,..ganını veresen gerek
Yedirir, içirir, geydirir bizi...*

Sözü buraya kadar getirmişken şimdi Bahtiyar Vahapzade'nin özgeçmişinden biraz bilgi sunmak istiyorum: Şair Bahtiyar Vahapzade 16 Ağustos 1925, Şeki (Nuha, Azerbaycan) doğumlu. 1934 yılında Bakü'ye göçtü. Azerbaycan Devlet Üniversitesi Filoloji Bölümü (1947), mezunu. Aynı bölüme asistan olarak girdi. 1964 'de ünlü Azeri şair Samed Vurgun doktorasını verdi. Uzun yıllar bu Üniversite'de görev yaptı.(1990).Muasır Azeri Edebiyatı Profesörü ve Azerbaycan Parlamentosunda ayrıca milletvekili olarak ta görev aldı. Ayrıca Azerbaycan Halk Cephesi'nin ileri gelenleri arasında yer aldı.

İlk şiirleri ikinci dünya savaşının en hareketli günlerinde yayın organlarında yer aldı. Akıcı, duru ve yalın bir Azeri Türkçesiyle yazıyordu. Hem şair ve hem de değerli bir eğitimci idi.1945 yılında Azerbaycan Yazarlar Birliği'nin başkanı oldu. 1981 yılında VII. Sovyetler Birliği Yazarlar Kurultayı'nda, yine Sovyet Sosyalist

Cumhuriyetleri Birliği ve Yazarlar Birliği İdare Heyeti'nin ve aynı zamanda Azerbaycan Yazarlar Birliğinin üyesi faal bir üyesi olarak görev aldı. Güçlü şiirlerinden dolayı 1984 yılında "Azerbaycan'ın Halk Şairi" unvanına layık görüldü. 1995 yılında Azeri Özgürlük Mücadelesindeki çalışmalarından dolayı da "İstiklal Nişanı" ile onurlandırıldı. Bu unvanla taçlandırıldı.

1980'den sonra edebi kişiliği ile tanınmaya başlar. Yazdığı şiirleri, dram ve insanı temsil eden konulara özellikle değinir. Kendi kültürüne ve kendi ulusuna ait kültür değerlerine önem verir. Şiirden başka bilimsel çalışmalar konusun da araştırmalar yapar ve tiyatro ile de ilgilenir.

Bir yerde okumuştum: "Ozanlar, yazarlar, toplumun temel kurucularıdır. Devletler, hükümetler, ordular gelir, geçer, gider. Hiçbirinin izi kalmaz. Ama ozanların, yazarların yapıtları(eserleri), dimdik ayakta durur. İnsanlığı aydınlatan bu eserlerdir." İşte sözünü ettiğim Azerbaycanlı usta şair ve yazar Bahtiyar Vahapzade de bu eser sahipleri gibi iz bırakan kişilerdendir. O'nu her zaman değerli ve kalıcı eserleriyle saygıyla gönlümüzde yaşatacağız. Bence Bahtiyar Vahapzade, Azerbaycan'a uzun yıllar bu bölgenin kültürüne alınımın akıyla hizmet vermiş, dik duruşu ile gönüllerde taht kurmuş, iz bırakmış bir kahramandır. Türk dünyası onu her zaman saygıyla anacaktır. İnancım sonsuzdur. Rahmetle anıyor, mekâmı cennet olsun.

Türkiye'de daha çok *Varlık ve Türk Edebiyatı dergilerinde* yazı ve şiirleriyle görüldü. Fuzuli hakkındaki yapılan eleştirilere cevap verdi. "**Yel kaya'dan ne Aparır ?**" başlıklı yazısıyla tanındı. **Türk Edebiyatı** dergisinde uzun yıllar yazı ve şiirleriyle katkıda bulundu.1975 yılında Azerbaycan Devlet Mükâfatına layık görüldü. Kendisine "**Emekdâr İnce- Senet Hadimi**" unvanı verildi. Eserleri Türkçe, Almanca, Fransızca, Farsça, Ermenice, Rusça, Türkmençe ve Özbekçe'ye çevrildi. Birçok şiiri bestelendi. Eserlerinden bazıları şunlardır:

Menim dostlarım(1949), Bahar (1950), Dostluk Nağmesi (1953), Ebedi Heykel(1954), Çınar(1956), Sade Adamlar (1956), Ceyran (1957), Aylı Geceler (1958), Şairin Kitaphanesi (1961), E'tiraf (1962), Şeb-İ Hiçran(1962), İnsan ve Zaman (1964), Bir Ürekte Dört Fesil (1966), Seçilmiş Eserler(1967), Kökler- Buğdaylar (1968), Deniz- Sahil (1969), Bin dört yüz on altı (1970), Bir Baharın Garankuşu (1971), Dan Yeri (1974), Seçilmiş Eserleri (ikinci cilt- 1975), Yücelikte Tenhalık 1998). Bunlardan başka ikinci Ses, Yağıştan Sonra, Artıg Adam, Vicdan gibi tiyatro halinde yazılmış eserleri de vardır. (2). Türkiye'de şu kitapları yayımlandı: *Ömürden Sayfalar, Ötüken Yayınları(2000), Vatan, Millet ve Ana Dili, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları (2000), Soru İşareti, Kaynak yayınları (2002).*

Türk dünyasının tanınmış hürriyet aşığı ve Türkiye sevdalısı Bahtiyar Vahapzade'yi 84 yaşında iken Azerbaycan'da Bakü şehrinde, uzun yıllar öğretim görevlisi olarak hizmet verdiği Bakü Devlet Üniversitesi önünde yapılan bir törenle; Şair, edebiyatçı, bilim ve siyaset devlet adamlarının bulunduğu özel bir mekânda FAHRİ HIYABAN' da toprağa verildi.

Evet, Türk dünyasının sanat ve kültür coğrafyasında, bir koca çınarı daha yıkıldı.(13 Şubat 2009). Tıpkı şiirimizin, Türkçemizin ses bayrağı Fazıl Hüsni Dağlarca gibi. Geçen Kasım ayı içinde Halim Yağcıoğlu'nu da uğurladık.(Kasım-2009). Şiirimizin sevilen ve sayılan birer köşe taşları idiler. Onlarla birlikte,

Azerbaycanlı usta şairimiz Bahtiyar Vahapzade'ye Allah'tan rahmet diliyor, dost ve yakınlarına, sevenlerine, başsağlığı diliyorum. O eserleriyle her zaman gönlümüzde yaşayacaktır. Sözümü” NEYLEMELİ “ başlık şiiriyle bitirmek istiyorum:

*Kuş okudu, ferahlandık
Taş okusa neylemeli?
Örümcekse tor dokudu
Kol dokusa neylemeli?*

*Dedim dünya bir temaşa
Her arzumuz geldi başa
Dediklerim baştanbaşa
Boş uykuya neylemeli?*

*Sesimiz yok, küyümüz var
Okumuz yok, yayımız var
Deme gelmiş çayımız var
Şeker yoksa neylemeli?*

*Yaylalardan cana doyduk
Ona uyduk, buna uyduk
Et kokuştı, tuza koyduk
Tuz kokarsa neylemeli?*

Bahtiyar VAHAPZADE

1- Erciyes Dergisi Sayı: 375. Bedrettin Keleştimur. Mart 2009.s.12-13.

2-Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi, İhsan Işık. Ankara-2001.s.151-152.

SANDAL

İsmail Adil ŞAHİN

Ey gamlı gönül! Nerde o gül, nerde o dal
Gerçek dediğin her emelin oldu hayal.
Aşk okyanusundan yüzerek geçmiştin,
Olsaydı eğer gül ağacından sandal.

SÜVEYDA

Yrd. Doç. Dr. A.Vehbi ECER
Erciyes Ü. Emekli Öğr. Üyesi

Süveyda, şair Sergül Vural Hanım'ın üçüncü şiir kitabıdır. Sergül Vural'ın 2002 yılında *Naz Çiçeğim*, 2006 yılında da *Bir Günde Dört Mevsim* başlıklı şiir kitapları yayımlandı. Ayrıca birçok yayın organında adını ve şiirlerini gördüğümüz Vural'ın *İncesu'dan Sesleniş* isimli ortak bir antolojisinin (2006 yılında) İncesu Belediyesi tarafından yayımlandığını da bilmekteyiz.

Sergül Vural Hanım'ın özgeçmişi hakkında fazla bilgi sunmayacağım. Kayseri (İncesu) doğumlu olan Sergül Vural, son olarak 1995 yılında Anadolu Üniversitesi'nden mezun olduğu bilinmektedir. (Bakınız: Nurkal Kumsuz, **Bu Şehrin Işıkları**, Kayseri, 2006, 145; İhsan Işık, **Türkiye Edebiyatçılar ve Kültür Adamları Ansiklopedisi**, Ankara, 2006, IX, 3780) Şiir alanında birçok ödüller alarak sanat kuruluşlarının takdirini kazanmış ve ustalığını ispat etmiştir.

Süveyda, Sergül Hanım'ın son şiir kitabının hem adıdır, hem de bu kitapta yer alan bir şiirinin başlığıdır. Süveyda Arapça bir kelimedir. Kalpte bir nokta anlamına geldiği gibi, “*Üzüntü içinde düşüncenin (fikrin) bozulması (fesada uğraması) sonucunda oluşan karasevda, malihülya, kuruntu (melancolie) hastalığı*” için de kullanılan bir kelimedir. (Bak: Levis Ma'luf, **el-Muncid**, Beyrut, 1967, 362) Osmanlı dönemi metinlerde ise kalbin ortasında olduğu varsayılan kara benek, anlamındadır. *Süveyda ül-kalb, esved ül-kalb, habbet ül-kalb* şeklinde, yürekte bulunan siyah nokta anlamında kullanıla gelmiştir. (Bak: Ferit Devellioğlu, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Ankara, 1970, 1166) Kalbdeki gizli günah anlamına da gelen süveyda, gizemselliği, gizli kalmış olanı, yani gizil'i, gizli kalmış potansiyeli de çağrıştırıyor.

Sergül Vural Hanım kitabına Süveyda adını koymakla bizlere şiirin bir kalp sesi, kalbin derinliklerinden gelen çığlık olduğunu hatırlatıyor. Gerçekten de gerçek şiir, kalpten gelen ve kalpleri ürperten, *kalplerde* deprem yaratan, coşturan ya da taşkınlıkları dindiren, insanları uysallaştıran, hayatın monotonluğundan uzaklaştıran bir sanattır. Her türlü heyecan, aşk, nefret kalble ilgilidir. Süveyda için esere sunuş yazan Şair İsmail Âdil Şahin bu hususu “*Süveyda, hatıralarla hayallerin birleştiği, düşlerin gerçekle buluştuğu, fikirle duygunun tatlı bir izdivacının mahsulüdür. Süveyda, aşkın hem bizatihî kendisidir, hem de izdüşümüdür ama o, gönül imbiğinden süzölmüş, akıl süzgecinden geçirilmiş saf bir bal şerbeti gibidir.*” cümleleriyle dile getirir.

Esere ad olan Süveyda isimli uzun şiirin ilk ve son iki dörtlüğünü görüşlerinize sunuyorum:

*Kalbimdeki basiret ve olgunluk beneğim,
Ne olursun tut beni, tut belimden süveyda.*

*Sen gönlümün bebeği, sen ki sevda meleğim,
Dehlizlere düşmeden tut elimden süveyda.*

*Şu kararın kalbimin kardan beyaz noktası,
Kim demiş kara diye, sen ki sevda ustası?
Sana kara diyenin mürekkebi hokkası,
Dökülmesin üstüme, tut kolumdan süveyda.*

*Mısrarlarım tutkulu, dudaklarım kilitli,
Açılmayan kapılar açılmaya niyetli,
Anahtarım sendedir, bu can sana akitli,
Dökülsün gönül sesim, tut dilimden süveyda.*

*Geçti rahvan saatler, tutamadım dünümü,
Bırakma tuzaklara, set ol da kes önümü,
Yardım et ne olursun kurtarayım günümü,
Eriyorum gün be gün, tut yelimden süveyda.*

Sergül Vural'ın şiir anlayışını Nurkal Kumsuz "Sergül Vural; şiiri hayatın kendisi olarak kabul eder... Temaları genellikle şahsî duyarlılıklarının ürünüdür" diye (Bak: Kumsuz,145) açıklar. Vural da Süveyda'nın Önsöz'ünde Kumsuz'un görüşünü şu cümleleriyle adeta onaylar:

"...Teslimiyetim geceye değildir; aslında kendimedir... Kendimi özleyiştir... Hayaller kalır gidişlerin hüznünde... Tütüyorum ocağında duyusun, düşünüşün... Yakalamak istediğim sesler kaçıyor, ben kovalıyorum. Ne yoldaşı var hissimin, ne de sırdaşı, ben düşündükçe yaklaşıyorum kendime ve yazıyorum, yazıyorum..."

Sergül Vural'ın şiirlerinde sevgi, bağlılık ve mutluluk mesajları yer alır. Süveyda'da yer almayan bir şiirin dördlüğünde bağlılığın, sevginin, sığınmanın sıcaklığına dikkatinizi çekmek isterim:

*Sen varsın gözlerimin en tazecik yaşında,
Sen varsın bedenimin her bir hücre taşında,
Sen varsın şu ömrümün lokma lokma aşında,
Yüreğimin aynası, gözlerimde sen varsın.*

Şu dördlükte de baharın ılık havası, tabiatın canlanması, insanların hayata bağlanması, yaşama azmi ve sevinci çağrıştırılır:

*Yeniden dirilişte sanki toprağın yüzü,
Takvim döndü cemreye mevsim baharı vurdu.
Asırlardır bitmeyen yeniden doğuş bugün,
Yüzü ısındı günün, iklim baharı vurdu.*

Süveyda'da aşk ve sevgi konusunun işlendiği şiirler önemli bir çoğunluktadır. *Sevdim Seni* başlıklı şiirden iki dördlüğe bir göz atalım:

*"Kaşına, gözüne, yüzüne değil,
Ben bana sunduğun yüreği sevdim;
Nazına, sazına, sözüne değil,*

Yıllara vurduğun emeği sevdim.

*Sular çağladıkça çağlar ya hani!
Çağlıyorum sana sular misali,
Cemâlin gözümde aşkın timsali,
İçinde yaşayan meleği sevdim.*

Sergül Vural'ın şiirlerinde vezne, kafiyeye ve dil'e hâkim olduğu görülmektedir. Hele şiirlerinde anlatılan aşk olunca gerçek dünyadan soyutlanmış bir dünyanın ılık havasını hissediyoruz. "Aşka Can Feda" başlıklı şiirde : "Aşk sarayı çok geniş, içinden çıkılmıyor" deniliyor. "Aşk Ateşi" nde ise:

"Aşk ateşi içinde tütmeyen duman mısın?/ Söyle bana sevdiğim, can mısın, canan mısın?" mısrasıyla aşk sorgulanır. "Aşkı Öğrenmek" de aşkın semavî yol oluşuna işaret eden Vural, aşkın, manevî sarhoşluğa götüreceğini şöyle anlatır:

*Deryalarda damla sarhoş,
Damlalarda derya sarhoş,
Cümle evren, dünya sarhoş,
Aşk deryada sal'dır dedi.*

Merhum Prof.Dr. Mehmet Kaplan, "Aşk duygusu insanları bir masal kahramanı yapar ve dünyanın katı nizamını değiştirir. İnsan bu dünya ile uzak ufukları yakın, mümkün olmayan şeyleri mümkün sanır..." diye (Bak: M. Kaplan, **Cumhuriyet Devri Türk Şiiri**, Ankara,1990,479) yazar. Süveyda'da *Aşk Yorgunu* başlıklı şiirde aşkın gücü, yakıcılığı ve insanın içinde oluşturduğu fırtına şöyle anlatılır:

*Öyle bir fırtına, öyle bir boran,
Kalmadı ne hatır, ne de hal soran,
Aşk yorgunu oldum, başka yok yoran
Bıkmasam bir türlü, bıksam bir türlü...*

Tarih boyunca aşkla ilgili çok şey söylenmiş, aşk birçok değerle karşılaştırılmış, gerçekte aşkın karşıtlığı üzerinde durulmuş. Dr. Muhammed İkbâl, **Cavidname** (Çev: Annemarie Schimmel, Ankara,1958,37) eserinde aşkı; "Aşk, hem küll, hem kıvılcımdır; onun işi din ve ilimden yüksektir." diye tarif eder. Aynı eserde aşkın akıl ile ilişkisinin de şöyle açıklandığı (s.122) görülür:

"Akıl, hakkı aşk sayesinde tanır; aşkın akıldan aldığı fayda. Muhkem bir esas oluşudur. Eğer aşk, akıl ile beraber bulunursa, başka bir âlemin ressamı olur. Kalk! Başka bir âlemin resmini yap! Aşkı akıl ile karıştır..."

Sergül Vural da aşk ve sevgi şiirlerinin çoğunlukta olduğu Süveyda'da ateş ve su ile aşkı yan yana getirir, karşılaştırır. Laçın Yayınları (Kayseri) arasında çıkan 128 sayfalık bu sevimli eserin şairini tebrikle şiir dostlarına tavsiye ederim. Yazımı "Ateş, Su ve Aşk" başlıklı şiirin ilk iki dördüğü ile bitiriyorum.

*Aşka ateş diyorlar, ateşler suyu yakmaz,
O kendini yakarken alev alev gül olur.
Sönmeyen ateş o'dur, alazından su akmaz,
Aleve gizlenirken savrulur küll olur.*

*Sudur hayat kaynağı, dokunamaz ki söner!
Damlasına bin hasret pervanelere döner,
Dokununca söner de, alevlenince dener,
Küle dönse yeniden, alev alev gül olur.*

ÇANAKKALE ÇELİKKALE

Habibe AYAR

Ey Türk, destanın yazıldığı vatan
Seni bize armağan eden atandır atan
Türklerin erleridir toprağında yatan
Şehidin kanı olsun armağan.

Genç yaşlı demeden cephede saf tuttuk
Anayı, babayı, yâri unuttuk
Yüreğimizde vatan aşkı yandık tutuştuk
Irmaklar gibi çağlayıp seller gibi coştuk.

Karşıdan düşman ordusu hızla geliyor
Bizdeki coşku bir kat daha artıyor
Cephane kalmasa bile bilek gücü yetiyor
Kalbimizdeki iman düşmana her yeri dar ediyor.

Sırtında bebeği elinde bakracı
Türk kadını askere cephaneye taşıdı
Öleceğini bildiği halde bir an bile durmadı
Şahadet şerbetini ağır ağır yudumladı.

Buraya derler “Çanakkale”
Türk milleti oldu “Çelikkale”
Tek emel, tek hedef “Çanakkale geçilmez”
Şehitler ölmez, vatan bölünmez.

MANAS BİR İRFAN OKULUDUR!

Bedrettin KELEŞTİMUR

Doğu Anadolu'da, ismi ile müsemma kökleri tarihin derinliklerine giden, uzun soluklu bir yayınevi, 'MANAS YAYINCILIK' okuyucusuna Hıdrellez Bayramının coşkusunu yaşıyor. Her şeyle itinayla seçici olmak; ufuk-gaye ve idealizm bayrağını yaşadığımız şu şehrin, şu coğrafyanın semalarında yükseltmek insana gerçekten heyecan veriyor.

Manas Yayıncılık, üç yıllık bir mazisi olmasına rağmen; açılışından bugünlere kadar, 'bir heyecandan daha büyük bir heyecana taşıyacak...' 'bir faaliyetten bir başka faaliyete imzasını atarak' ilkeli, disiplinli ve istikrarlı bir yarışa/ tarihi bir yolculuğa kendisini adapte etmiştir.

Manas Yayıncılık, 6 Mayıs 2009 tarihinde, tarihi Elâzığ Öğretmenevi konferans Salonu'nda saat, 19.00'da yapılacak mütevazı bir törenle okuyucusu ve yazarıyla birlikte bir daha baş başa verecek. Elâzığ'ın kültür hayatına bir altın sayfayı daha ekleyecek. Manas Yayıncılığın, hafızalarda yer alacak bu geceye, Harput'un bağrından çıkan mümtaz şahsiyet, sahasının otoriter ismi, eserleriyle bizlere tarihe ve tarihi hatıralara bağlılık sevdasının aşıl原因an rahmet mekân 'kültür tarihçemiz' merhum Bahaeddin Ögel anısına yapılması insana apayrı farklı bir duygu veriyor.

Baharın güzellikleriyle örtüşen bu gecenin onur misafiri olarak da hocaların hocası, eski Türk Dil Kurum Başkanımız Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun'u aramızda görmek bu geceye ayrı bir zevk, ayrı bir tat ve heyecan yüklemektedir.

Manas Yayıncılık, üç yıla sığdırdığı 36 eserle; 'bir irfan okulu' kimliği ile yaşadığı şehrin, coğrafyanın insanıyla bir daha edeple, vakarla yüzleşiyor. Yaşadığı şehrin kültür iklimini harmanlayan eserlerle birlikte, gönül coğrafyamıza da yolculuk yapıyor. Prof. Dr. Ahmet Buran'ın Kurşunlanan Türkoloji, Yrd. Doç. Dr. Enver Aras'ın Hazar'dan Hazar'a Elmas Yıldırım, Mevlüt Uluğtekin'in Türk Budunları Ortak Atababaları, Yrd. Doç. Dr. Selahattin Bekki'nin Maaday-Kara Destanı, Feyzullah Budak'ın Altay'daki Yüreğim Mağcan Cumabay, Prof. Dr. Abdılacan Akmataliyev'in Yıldırım Sesli Manasçı Aytmatov isimli eserler dilin bir köprü olduğunu, kültürün bir köprü olduğunu, tarihin bir köprü olduğunu ve bu köprülerin bizleri ortak bir gayede, ortak bir ülküde buluşturacak edebi çalışmalarla önemli adımlar atılacağı gerçeğidir.

Elâzığ'da, 1990'lı yıllardan itibaren şehrinde bir fiil kurum ve kuruluşlarıyla organize olduğu kalıcı ve iz bırakıcı faaliyetlerle bütün bu güzellikleri/ erdemlikleri yaşadık! Ve bu yolculuğumuz ilânihaye devam edecektir.

Manas Yayıncılık, 'kitap tanıtım programlarını' geçtiğimiz yıllar içerisinde; Bakü'ye, Bışkek'e kadar, her iki ülkenin Bakanları düzeyinde taşıdı. Böyle bir hazzı yaşamak insana tabiatıyla anlatılması zor farklı duygular veriyor.

6 Mayıs 2009 günü, Gazi Atatürk'ü misafir eden tarihi Öğretmenevi'nin çatısı altında Manas Yayınları içerisinde okuyucusuyla buluşacak birbirini bütünleyen 6 eserin bizatihi yazarların yorumlarıyla tanıtımı yapılacak.

Bu eserler, Yrd. Doç. Dr. Ercan Alkaya'nın Sibirya Tatar Türkçesi, Doç. Dr. Şener Demirel'in Dinle Neyden (Mesnevî'nin İlk 18 Beytinin Türkçe Şerhleri), Yrd. Doç. Dr. Nadir İlhan'ın Türk Dilinde Çokluk, Günerkan Aydoğmuş'un Harput Kültüründe Din Âlimleri, Yrd. Doç. Dr. Ümit Koç'un Savaşın Sanata İpek, Yrd. Doç. Dr. Mehmet Köçer'in Emanullah Dönemi Afganistan imsilerini taşıyan her biri birbirinden kıymetli eserleridir.

İddialı olmaktan öte idealizmi severim. Bir bakıma idealizm ve realiteleri de birlikte düşünmeliyiz. Yaşadığımız şu şehre, şu coğrafyaya her soluk alışverişimizde ne kadar büyük sorumluluklarımızın olduğunu belirtmek isterim. Bu sorumluluk duygusu, Manas'ı doğurmuştur.

Manas Yayıncılık, stratejik öneme haiz coğrafyanın '**düşünme havzasıdır**' Bir ayağı Üniversitelerimiz, bir ayağı şehir ve aydınımız, bir ayağı sivil örgülerimiz ve bir ayağı kamu kurum ve kuruluşlarımız olan Manas, sürekli fikir üretme ve kendi imkânlarıyla hizmetleri üretken hale getiren '**sosyal enstitüdür**'

Burada şunu özellikle paylaşmak isterim; Devlet, özellikle Doğu'da aldığı verginin yarın on katını almak istiyorsa; **kitaba, irfana, okumaya yatırım yapmalıdır**. Asrımızın en öldürücü hastalığı nedir dersenez, '**cehalet ve koyu taassuptur**' Demek ki, bu coğrafyada cehaletle birlikte fakirliğe ve yoksulluğa karşı asıl mücadele verilmelidir.

Bu mücadelenin yolu ve yordamı, asrın Farabilerini, Sinanlarını, Yunuslarını, Mevlanalarını kendi içimizden çıkarmakla mümkün olacaktır. Bir binanın dört temel üzerine inşa edilir; yüksek bir ilim, yüksek bir adalet, yüksek bir ahlak ve yüksek bir moral... Bu değerlerin dışında başka bir değer düşünmemiz abestir.

Bu bağlamda, binalarını fedakârlık üzerine kuran irfan ocaklarına, edebi mahfillere olması gereken maddi ve manevi desteklerimizi verme gibi bir düşüncenin de artık bu coğrafyanın bekası için gerekliliğine inancımı bir daha vurgulamak isterim. Vicdani sorumluluk bizleri, '**ortak bir akla**' ortak bir paydaya taşıyor. O heyecanla, Elâzığ'ın, son yıllar içerisinde büyük bir başarıyla ne kadar aktif rol oynadığının da altını çizmek isterim.

İnsana, eşyaya, tarihe, coğrafyaya ve bilimum değerlerimize dost olmaktan, aşk derecesinde muhabbet beslemekten gayri ne olabilir ki! Elâzığ'da, Manasçıların yaptığı ve yapacakları uzun soluklu çalışmaların ufuk ve gayesindeki muratta, '**bozkırlara can veren**' aşk nehrinin Yunus diliyle akması değil mi?

“KİTAPLI HAYALLER VADİSİ”

Hasan KANTARCI

Adlar hayatımızda önemli yer tutar. Bir varlığı belirlemek, onu diğerlerinden ayırabilmek, ifade karmaşasını önlemek için adlar gereklidir. Adlar, varlığın özelliği dikkate alınarak belirlenir. Hayata gözlerimizi açtığımızda bize lütfedilen adların ne ifade ettikleri önemsenerek verilmiştir.

Günümüzde yeni kurulan bir iş yerinin adı kampanyalar açılıp düzenlenen yarışmalarla belirleniyor artık. Sadece bu varlıklara verilenlerle sınırlı değil adlar.

Yer adları da önem kazandı günümüzde. Bir caddeye, bir beldeye, bir yere verilen adlarla o yeri hemen tanır, anımsarız. Kimi zaman yerin fiziki yapısı, bir başka adla olan benzeşmeleri de önem kazanır adların verilisinde. Örneğin masa anlamına gelen kentimiz adını, ‘Ganita’ nın masaya olan benzerliğinden aldı. Ayasofya Mahallesi adını Ayasofya Müzesinden, Çarşı Mahallesi kentin bir zamanlar yegâne alışveriş merkezi oluşuyla kazandı adını.

Türkçe kelimeler kullanılmasına, iyi bir mesaj içermesine dikkat edilmeli adlar verilirken. Örneğin “Kitaplı Hayaller Vadisi.” Bir yer için ne güzel bir tanımlama, ne güzel bulgu, ne güzel bir ad değil mi? Sadece okunduğunda kâfi derecede insana huzur dağıtıyor. “Kitaplı Hayaller Vadisi.” Birden insanın içine kadifemsi duygular akıtıyor, insanın içini okşayıp ayağını yerden kesiyor, insanı sanki alıyor, götürüyor götürüyor o vadinin orta yerine bırakıyor

O vadi, Trabzon’da kentsel dönüşüm projesiyle yeni bir çehre kazanan Zağnos Vadisidir. 23–30 Mayıs tarihleri arasında Trabzon Valiliğince burada düzenlenen 1.Trabzon Çocuk ve Gençlik Edebiyat, Kültür Sanat Şenliği’nde adı “Kitaplı Hayaller Vadisi” olarak anıldı. –Bu vadi bundan sonra da bu adla anılsın isterim-

Türkiye’nin tanıdığı 50 yazar, etkinlik boyunca burada okurlarıyla buluştu. İmza günleri tertiplendi. Çocuklara yönelik eğlenceler düzenlendi. Kitaplar dağıtıldı. Söyleşiler yapıldı. Yayınevleri kitap sergileri açtı. Horonlar tepilip kolbastı oynandı.

Yüzyıllar evvel Konfüçyüs: “Tanrım, bana kitap dolu bir evle, çiçek dolu bir bahçe ver,” demişti; bugün yaşasaydı ve Trabzon’da olsaydı bu etkinliği düzenleyenlere hayran kalanlardan biri de o olurdu sanırım. Çünkü her yanı yeşil, çiçeklere bezenmiş Kitaplı Hayaller Vadisi’nde(Zağnos vadisinde) düzenlenen etkinliğin değerini ancak kitap kurtları bilir

OKTAY ASLANAPA’YA SAYGI GÜNÜ DÜZENLENDİ

Türkiye’nin dünyaca ünlü ilim adamlarından, Türk sanat tarihçisi Prof. Dr. Oktay Aslanapa’ya bir saygı günü düzenlendi.

Edebiyat Sanat ve Kültür Araştırmaları Derneği (ESKADER)’nin Kültür AŞ. ile birlikte düzenlediği “Oktay Aslanapa’ya Saygı Günü”, 15 Mayıs Cuma günü saat 18.00’de Topkapı Kültür Parkı Türk Dünyası Kültür Merkezi’nde gerçekleşti.

İlk defa kültürel faaliyetlere açılan kültür merkezinde, bundan böyle birçok program yapılacağı öğrenildi.

ESKADER'in İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür AŞ. ile birlikte düzenlediği ve Mehmet Nuri Yardım'ın yönettiği programda Prof. Dr. Ârâ Altun, Prof. Dr. Zeki Sönmez ve Bozkurt Çelebi, Oktay Aslanapa'nın hayatı, sanat tarihçiliği, eserleri ve ilim hayatına getirdiği yenilikleri anlattılar. Değerli sanatkar Fırat Kızıltuğ'un ud çaldığı ve sevilen Türkçe eserleri seslendirdiği toplantıdan sonra Oktay Aslanapa'nın eserlerinden, fotoğraflarından ve basında hakkında çıkan yazılardan meydana gelen bir sergi gezildi. Program esnasında Oktay Aslanapa hakkında hazırlanmış bir belgesel de seyredildi.

SANAT TARİHÇİLERİNİN DUAYENİ

1915 yılında Kütahya'da doğan Prof. Dr. Oktay Aslanapa, 1934 yılında Bursa Lisesi'nden, 1938 yılında İstanbul Edebiyat Fakültesi'nden ve Yüksek Öğretmen Okulu'nun Sanat Tarihi Bölümü'nden mezun oldu. Yaşayan en değerli sanat tarihçilerimizdendir. Almanya'da ve Avusturya'da Türk sanatı üzerine doktora yaptı. 1960 yılında profesör oldu. Bölüm Başkanlığı'nı yaptığı İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü'nde binlerce öğrenci yetiştirdi. Başlıca eserleri Osmanlılar Devrinde Kütahya Çinileri, Araman Devri Sanatı, Selçuklu Sanatı Bibliyografyası, Selçuklu Halıları, Kıbrıs'ta Türk Eserleri, Yüzyıllar Boyunca Türk Sanatı ve Kırım ve Kuzey Azerbaycan'da Türk Eserleri'dir.

BEN SANA KÜSTÜM İZMİR

Yüksel Gemalmaz

Kordon boyu dört mevsim ilkbahardı,
Denizde binlerce yakamoz vardı,
Güneş sevgiyle batar, mehtap aşkla doğardı
Bütün güzellikleri aldın elimden bir bir
Ben sana küstüm İzmir.

Vapurlar sevgiliyi getirirdi uzaktan,
Sanki aşk dalgaları yükselirdi Konak'tan
Nasıl keyif alırdık; sevmekten, yaşamaktan
Bütün coşkularımı aldın elimden bir bir
Ben sana küstüm İzmir.

Bornova'da ilk aşk dolu anılar
Yüreğimde özlem, sevgi, sitem var,
Yağmuru şarkı söylerdi, şiir okurdu rüzgâr,
Bütün sevgilileri aldın elimden bir bir
Ben sana küstüm İzmir.

Karşıyaka'da bir aşk eserdi imbat imbat,
Martılar dans ederdi sahilde kanat kanat,
Ömür boyu sürecektir sanırdık bu saltanat,
Bütün hayallerimi aldın elimden bir bir
Ben sana küstüm İzmir.

Bir rüya şehirdin cennet gibiydin,
Neden şimdi böyle griler giydin?
Arkadaştın, dosttun, sevgiliydin...
Bütün rüyalarımı aldın elimden bir bir
Ben sana küstüm İzmir.

23 NİSAN

İsmail KARA

23 Nisan

Dünyada var mı başka

Böyle büyük bayram

Yurdu düşmandan kurtaran

Ve yeniden hür

Bir devlet kuran

O büyük adam

Bugünün küçüklerine

Yarının büyüklerine

Etti armağan

Bu bayram anlamlı

Bu bayram büyük

Çocukları çok severdi

Kahraman Atatürk

Bu gün sevinin çocuklar

Ve sevin o büyük adamı

Yüreklerinize gömün

Çıkarmayın aklınızdan

Ulu önder Ata'mızı'